

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ
การวิจัยเรื่อง "ความเป็นไปได้ในการดัดแปลงหลักสูตรประถมศึกษาให้
สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่" (Feasibility
of Elementary School Curriculum Adaptation to Suit Local
Situations and Needs in Chiang Mai) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร โดยมีขอบข่าย ดังนี้

๑. ความหมายของหลักสูตร
๒. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
๓. ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
๔. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
๕. ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
๖. บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
๗. การนำหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ไปใช้ในจังหวัดเชียงใหม่
๘. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของหลักสูตร

ในเรื่องความหมายของหลักสูตร ได้มีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวไว้ ดังนี้
ยอร์จ เอ. โบซง (George A. Beauchamp) ให้คำนิยาม
หลักสูตรไว้ว่า " หลักสูตรคือประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน "๑

๑
George A. Beauchamp, The Curriculum of The Elementary
School (Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1964), p. 5.

บี. โอธานเนล สมิธ, วิลเลียม โอ. สแตนลีย์ และ เจ. ฮาร์เลน ชอส์
(B. Othanel Smith, William O. Stanley and J. Harlen Shores)

กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า "หลักสูตรหมายถึงลำดับขั้นของประสบการณ์ที่
โรงเรียนกำหนดขึ้น เพื่อให้ความรู้แก่ผู้เรียนโดยกระบวนการคิดและการปฏิบัติ"^๑

เจ. กาเลน เซย์เลอร์ และ วิลเลียม เอ็ม. อเล็กซานเดอร์ (J. Galen
Saylor and William M. Alexander) เห็นว่า "หลักสูตรคือการจัดเตรียมมวล
ประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่าง
กว้าง ๆ และจุดมุ่งหมายเฉพาะของโรงเรียน"^๒

ในเรื่องความหมายของหลักสูตรนี้ มีนักการศึกษาของไทยหลายท่านกล่าวไว้
ดังต่อไปนี้

เอกวิทย์ ณ ถลาง นิยามหลักสูตรไว้ ดังนี้

หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียน
เนื้อหาวิชา ทัศนคติ แบบพฤติกรรม กิจกรรม และสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งไรก็ตาม
ซึ่งเรามุ่งหวังจะให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นกับเด็ก เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกับ
เด็ก เราถือเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น หลักสูตรตามความหมายนี้กินความไปถึงประมวล

006452

^๑ B. Othanel Smith, William O. Stanley and J. Harlen Shores, Fundamentals of Curriculum Development (New York : World Book Company, 1950), p.4..

^๒ J. Galen Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for Schools 3rd.ed. (New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1974), P.17.

การสอน แบบเรียน ตลอดจนถึงวิธีสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ควบ

ปฏิญญา สาธิต เห็นว่า "หลักสูตรคือ บรรดาประสบการณ์หรือความพยายาม ทั้งปวงที่โรงเรียนจัดให้แก่แก่นักเรียน เพื่อให้แก่นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่โรงเรียนปรารถนา"^๑

สำหรับหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ได้มีคณะนักการศึกษาให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้ "หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ทั้งประสบการณ์ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะคติ และทักษะที่สำคัญแก่ชีวิต"^๒

ความหมายของหลักสูตรตามที่กล่าวมาแล้ว อาจสรุปได้ว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา คือ ความรู้ ทักษะคติและทักษะที่สำคัญแก่ชีวิต

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้น เจ.กาเลน เซย์เลอร์ และวิลเลียม เอ็ม. อเล็กซานเดอร์ (J. Galen Saylor and William M. Alexander) เห็นว่ามีความแตกต่างกัน

^๑ เอกวิทย์, ณ ถลาง "ข้อคิดเรื่องหลักสูตร", ประชาศึกษา ๑๗ (ตุลาคม ๒๕๐๘) : ๑๓๘.

^๒ ปฏิญญา สาธิต, หลักบริหารการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๒๕๒.

^๓ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, คู่มือการอบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรสศึกษาการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๔๑.

กัน จากระบบถึงระบบ จากโรงเรียนถึงโรงเรียน จากห้องเรียนถึงห้องเรียน^๑ จะ
 อยากรู้ก็ตามในการจัดการศึกษานั้นควรคำนึงถึงนโยบายดังต่อไปนี้ ประการแรก "การ
 จัดการศึกษาจะต้องจัดเตรียมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะสนองต่อชุมชนให้ดีที่สุดเช่นเดียวกัน
 กับการสนองความต้องการของแต่ละคนในชุมชน ประการที่สองการจัดการศึกษาคงเน้น
 การวิพากษ์วิจารณ์และการพิจารณาปัญหาในชีวิตประจำวัน^๒ ประการที่สามหลักสูตรจะ
 ต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการของสิ่งใหม่ ๆ และเปลี่ยนแปลงตามความต้องการ
 จำเป็นของสังคม"^๓

การจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามนโยบายนั้น อาศัยหลักสูตรเป็นแม่บทที่สำคัญ
 ฉะนั้นการพัฒนาหลักสูตรต้องมีกระบวนการดำเนินงานที่ดี ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านแสดง
 ความคิดเห็นไว้ดังนี้

ฮิลดา ทาบ่า (Hilda Taba) กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรมี
 ๗ ขั้น ดังนี้

^๑ J. Galen Saylor and William M. Alexander, Curriculum Planning for Modern School, 2d.ed. (New York : Holt Rinehart and Winston Inc.,) 1966, P.4.

^๒ Harl R. Douglass, The High School Curriculum 3d.ed. (New York : Ronald Press, 1964), p.556.

^๓ J. Galen Saylor and William M. Alexander, Curriculum Planning for Modern School, p.4.

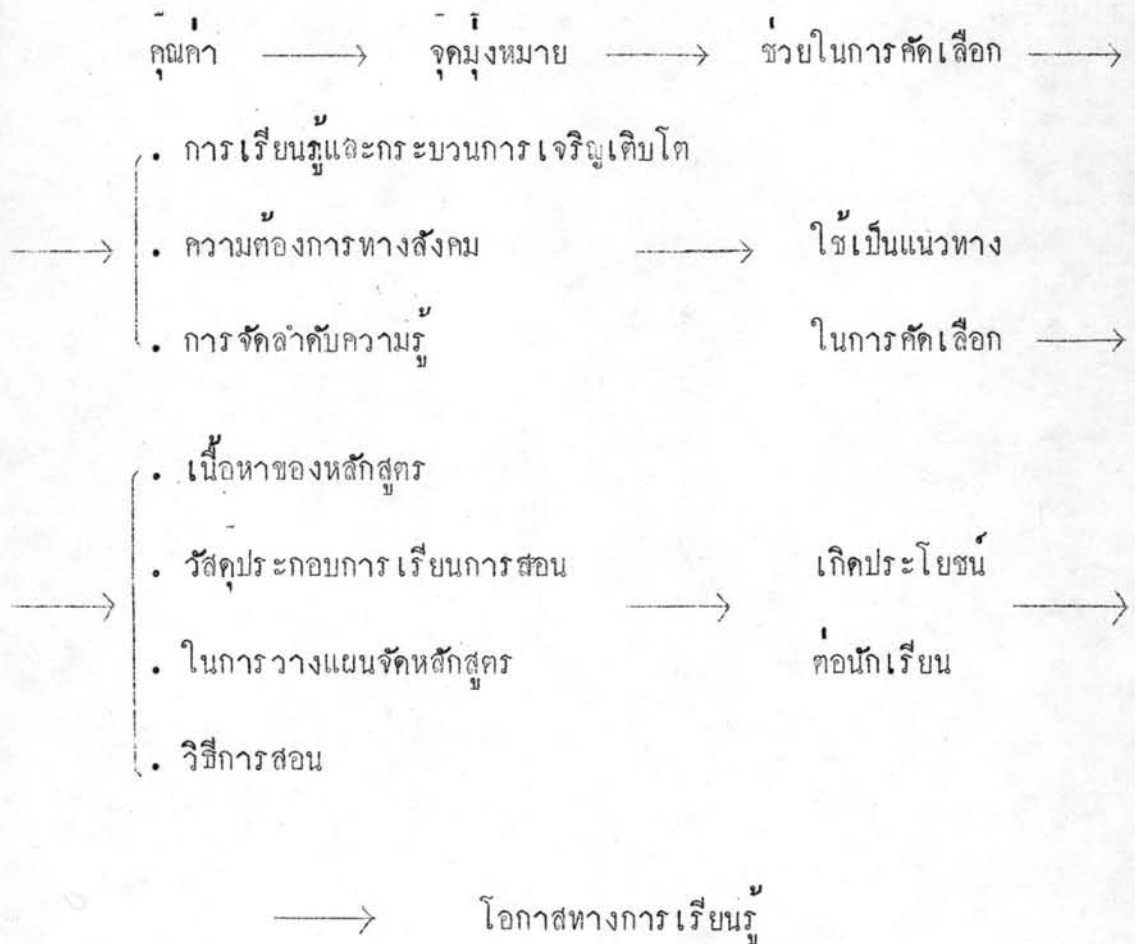

๑. สำรวจให้ทราบความต้องการจำเป็นของสังคม
๒. การกำหนดวัตถุประสงค์ตามที่สังคมต้องการ
๓. การคัดเลือกเนื้อหาวิชาที่ต้องการนำมาสอน
๔. การจัดเนื้อหาวิชาที่คัดเลือกมา
๕. การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
๖. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้
๗. กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางการปฏิบัติ^๑

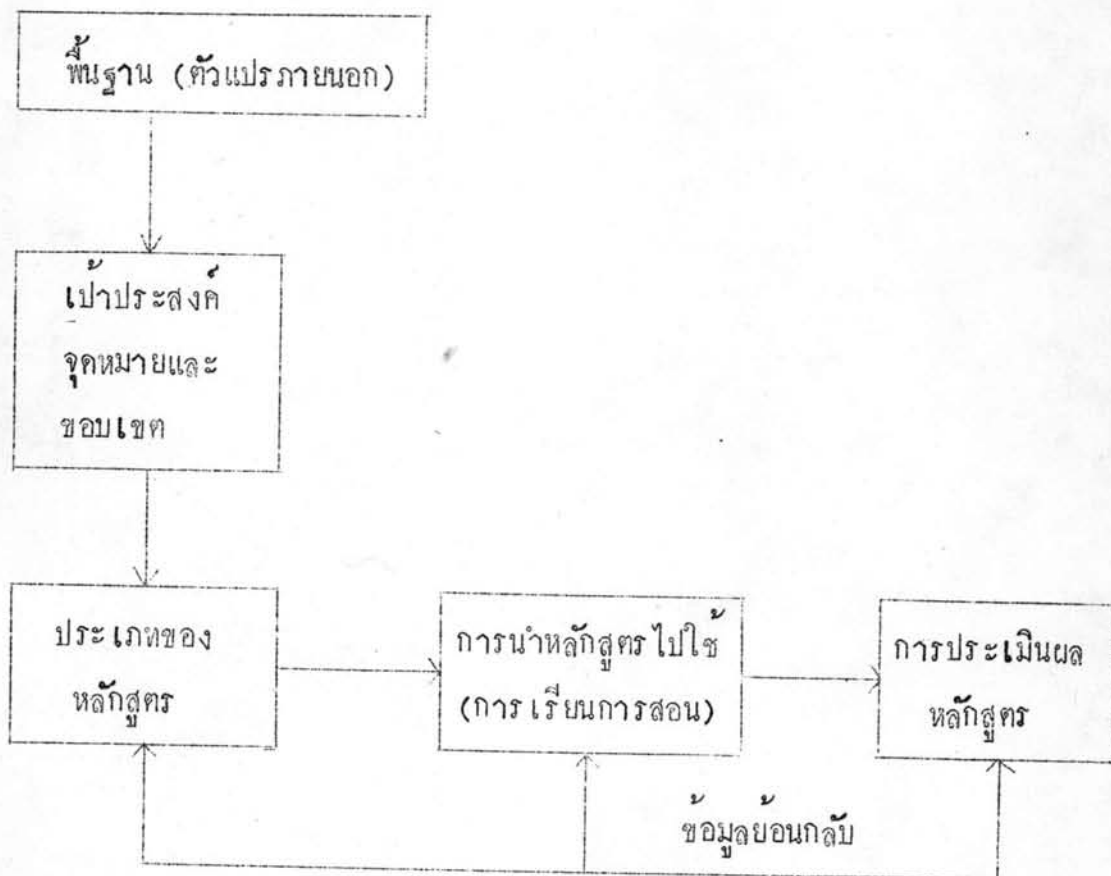
^๑Hilda Taba, Curriculum Development : Theory and Practice
(New York : Harcourt, Brace and World, 1962), p.12.

โรส แอล. นีกส์ลีย์ และ เอ็น. ดีน อีแวนส์ (Ross L. Neagley and N. Dean Evans) เสนอแบบแผนในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

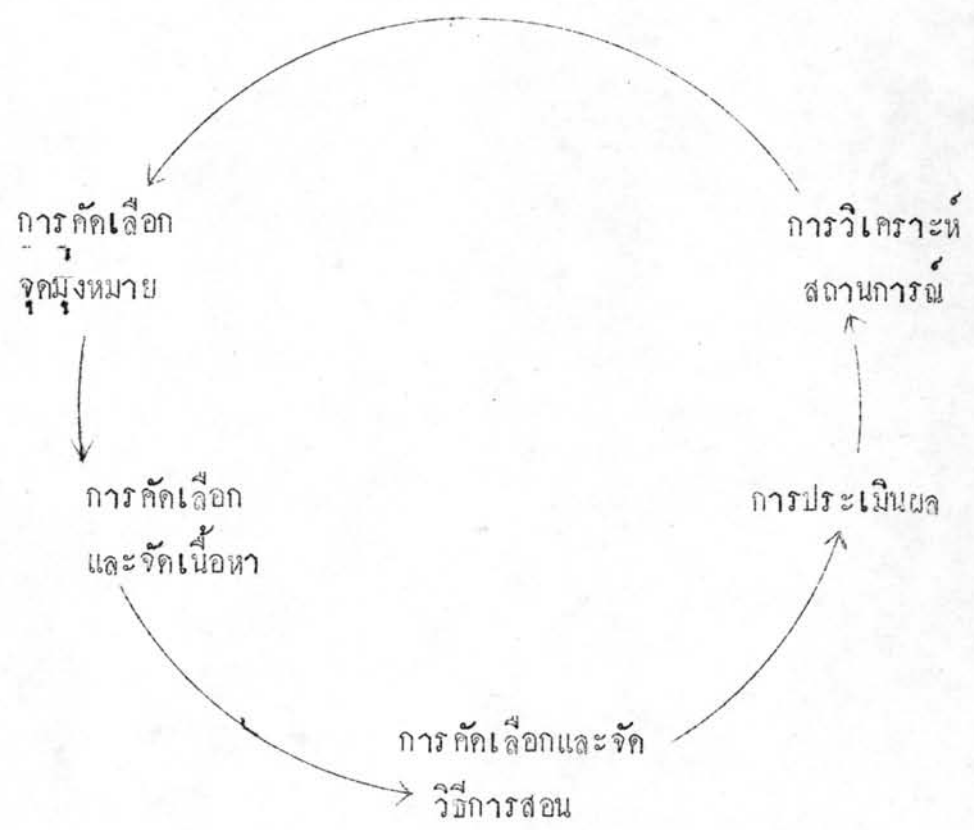
^๑ Ross L. Neagley and N. Dean Evans, Handbook for Effective Curriculum Development (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, 1967), p.157.

เจ. กาเลน เซย์เลอร์ และ วิลเลียม เอ็ม. อเล็กซานเดอร์ (J. Galen Saylor and William M. Alexander)   เสนอรูปแบบในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร คังนี่

J. Galen Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for School 3d.ed. (New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1974), p.27.

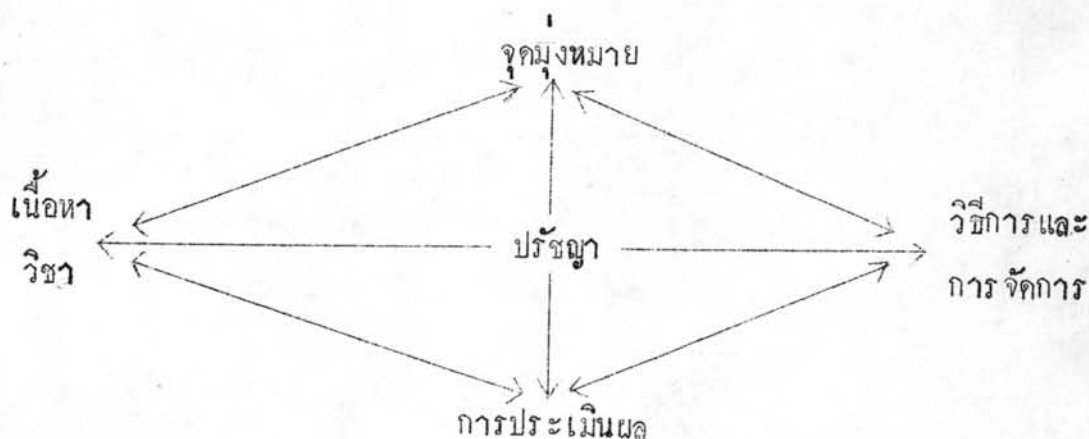
ออเทรย์ นีโคลด์ และ เอส.โฮเวิร์ค นีโคลด์ (Audrey Nicholls and S. Howard Nicholls) จัดกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นวัฏจักร ดังนี้^๑

---

^๑ Audrey Nicholls and S. Howard Nicholls, Developing a Curriculum : A Practice Guide, (London : George Allen and Unwin LTD.), P.21.

ดาเนียล แทนเนอร์ และ ลอเรล แทนเนอร์ (Daniel Tanner and Laurel Tanner) จัดรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามที่กล่าวมาแล้ว เป็นของนักการศึกษาต่างประเทศ ในการนำหลักการมาใช้ในประเทศไทยต้องคำนึงถึงสังคมไทยเป็นสำคัญ เพราะแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกัน ดังนั้นนักการศึกษาไทยจึงตระหนักเห็นความสำคัญอันนี้ จึงได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการจำเป็นของประเทศไทยไว้หลายแบบ ดังต่อไปนี้

สุมิตร คุณานุกร กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ๕ ประการ ดังนี้

๑. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร

๒. การเลือกและการจัดเนื้อหาและประสบการณ์
๓. การนำเอาหลักสูตรไปใช้
๔. การประเมินผลหลักสูตร
๕. การปรับปรุงหลักสูตร^๑

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ จัดระบบพัฒนาหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ในการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน โดยจัดเป็นชุดการเรียนการสอน ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ๖ ขั้น ดังนี้

- ขั้นที่ ๑ กำหนดจุดมุ่งหมาย
- ขั้นที่ ๒ กำหนดหลักการ
- ขั้นที่ ๓ กำหนดโครงสร้างของหลักสูตร
- ขั้นที่ ๔ ยกร่างเนื้อหาและประสบการณ์
- ขั้นที่ ๕ กำหนดสื่อสารการสอน
- ขั้นที่ ๖ นำหลักสูตรไปใช้^๒

วีรยุทธ วิเชียรโชติ จัดองค์ประกอบโครงสร้างและขบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

๑. กำหนดปรัชญาการศึกษาและจุดมุ่งหมายการศึกษา

^๑สุมิตร คุณานุกร หลักสูตรและการสอน พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์การพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๕ - ๘.

^๒ชัยยงค์ พรหมวงศ์, "แนวคิดการจัดระบบพัฒนาหลักสูตรและการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน", ครูศาสตร์ ๘ (พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๑๗) : ๒๓ - ๒๘.

๒. กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
๓. การเลือกและการจัดเนื้อหาวิชาตามโครงสร้างวิชาในรูปแบบของสิ่งก้ำและความสัมพันธ์
๔. การเลือกและการจัดระบบประสบการณ์ตามโครงสร้างของการรับรู้เนื้อหาวิชาและบุคลิกภาพในรูปแบบของพฤติกรรมกรรมการเรียน
๕. การเลือกและวิธีใช้ประยุกต์วิทยาการศึกษาประกอบการเรียนการสอน
๖. การเลือกและการใช้การวัดผลเพื่อประเมินผลการเรียนการสอน
๗. การวางรูปแบบกุศโลบายการสอนในรูปแบบของพฤติกรรมกรรมการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

เอกวิทย์ ณ ถลาง กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรในส่วนกลาง ดังนี้

๑. ทบทวนวัตถุประสงค์และปรัชญาในการทำหลักสูตรว่ามุ่งอะไร
๒. การเผยแพร่เพื่อให้ปรัชญาเป็นที่ยอมรับ
๓. การจัดตัวบุคคลที่จะร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
๔. จัดตั้งคณะกรรมการอิสระที่จะอุทิศเวลาและแรงงานให้เรื่องนี้โดยเฉพาะ
๕. นำผลงานของคณะกรรมการไปทดลอง
๖. นำหลักสูตรไปแก้ไข จัดทำโครงการสอน แบบเรียน ให้สอดคล้องกับหลักสูตร
๗. นำหลักสูตรไปปฏิบัติจริง และติดตามผลเป็นระยะ^๒

^๑วีรยุทธ วิเชียรโชติ, "แนวการพัฒนาหลักสูตรให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามจุดมุ่งหมายการศึกษา," มิตรกฎ ๑๗ (มิถุนายน ๒๕๑๔) : ๒๐ - ๒๓.

^๒เอกวิทย์ ณ ถลาง, "หลักวิชาในการสร้างหลักสูตร," ประมวลบทความเกี่ยวกับการมัธยมศึกษา (พระนคร : กุรุสภา, ๒๕๑๓), หน้า ๔๔ - ๔๕

การพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑

ในการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๓ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติงาน จนกระทั่งประกาศใช้ใน พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ ๑ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน

กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตร (ก.ป.ส.) ใน พ.ศ. ๒๕๑๓ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๑๔ แต่งตั้งอนุกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๐๓ โดยทำหน้าที่วิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาเพื่อศึกษาข้อดี-ข้อควรแก้ไข รวมทั้งศึกษารายงานการวิจัยของสถาบันต่าง ๆ รวบรวมข้อคิดเห็นจากการประชุมสัมมนาและจากเอกสารต่าง ๆ แล้วประมวลมาเป็น "รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๐๓" เสนอต่อคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตร

ขั้นที่ ๒ กำหนดจุดหมาย หลักการและโครงสร้าง

หลังจาก ก.ป.ส. ศึกษารายงานผลการวิเคราะห์หลักสูตรแล้ว จึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาจุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตร

ขั้นที่ ๓ ยกร่างเนื้อหาของหลักสูตร

คณะอนุกรรมการซึ่งเรียกว่าคณะปฏิบัติงาน ได้อาศัยข้อมูลจากรายงานการวิเคราะห์หลักสูตรและหลักการจาก ก.ป.ส. ดำเนินการร่างจุดหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตรแล้วจึงนำเสนอ

ขั้นที่ ๔ จัดทำแผนการสอน คู่มือครู และสื่อการเรียน

ในขณะที่คณะปฏิบัติงานกำลังยกร่างเนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษานั้น ก็มีการแต่งตั้งกลุ่มจัดทำแผนการสอน คู่มือครูและสื่อการเรียน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เพื่อจะนำไปทดลองใช้ในโรงเรียนทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ชั้นที่ ๕ ทดลองใช้หลักสูตร

ปีการศึกษา ๒๕๑๙ กรมวิชาการได้ทดลองใช้หลักสูตรและแผนการสอน ชั้น ประถมปีที่ ๑ เพื่อพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่อง แล้วนำไปทดลองซ้ำในปีการศึกษา ๒๕๒๐ อีกครั้งหนึ่ง โรงเรียนที่ทดลองใช้หลักสูตรได้คัดเลือกทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน ๒๕ โรงเรียน มีโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา โรงเรียนของกรุงเทพมหานคร โรงเรียนของเทศบาล โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด การทดลองใช้หลักสูตรนี้ ทำการทดลองแต่ละชั้นเป็นระยะเวลา ๒ ปี โดยเริ่มจากชั้นประถมปีที่ ๑ ในปีการศึกษา ๒๕๑๙ และทดลองเป็นลำดับจนครบทุกชั้น

ชั้นที่ ๖ ประกาศใช้หลักสูตร

เมื่อได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศ ใช้ในปีการศึกษา ๒๕๒๑

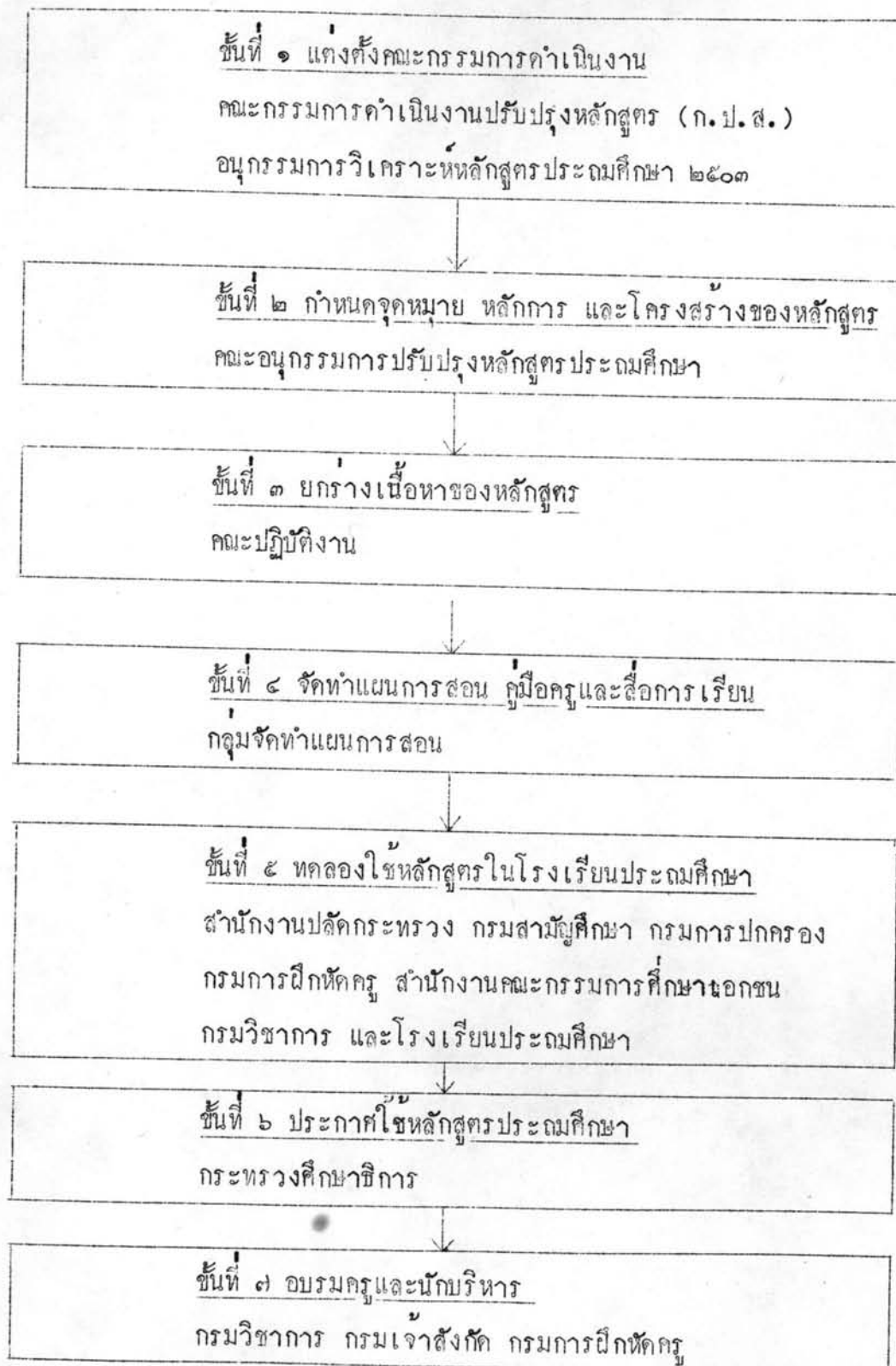
ชั้นที่ ๗ อบรมครูและนักบริหาร

ในการอบรมนี้ เริ่มอบรมวิทยากรระดับที่ ๑ ที่จะออกไปอบรมวิทยากรระดับ ที่ ๒ ซึ่งจะเป็นผู้อบรมครูหลังจากนั้นมีการอบรมครูผู้สอน ครูใหญ่ ศึกษาพิเศษ เจ้าหน้าที วิชาการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และนักบริหารในระดับต่าง ๆ ให้มีความเข้าใจ ตลอดจนนำหลักสูตรไปใช้ให้ถูกต้องตามจุดมุ่งหมาย

นอกจากนี้ยังมีการวางแผนนิเทศติดตามประเมินผลการศึกษา เพื่อให้คำแนะนำและช่วยเหลือครูในการสอน และรวบรวมข้อมูลในการใช้หลักสูตร เพื่อเสนอต่อศูนย์ พัฒนาหลักสูตรต่อไป

การพัฒนาหลักสูตร ประถมศึกษา ๒๕๒๑ จัดเป็นแบบจำลองได้ดังนี้

แบบจำลองการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑

ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรประถมศึกษาแต่เดิมเป็นหลักสูตรที่จัดทำในระดับชาติ และให้เขตการศึกษาจัดทำประมวลการสอน จังหวัดจัดทำโครงการสอน แต่สถาบันทั้งสองก็ยังไม่ได้จัดทำให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นมากนัก ฉะนั้นเพื่อให้การจัดการศึกษาตามนโยบายของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการวางไว้จึงเน้นให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งมีสาเหตุอันสำคัญ ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้คือ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔)

รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพของสังคม จึงกำหนดนโยบายส่วนรวมของการศึกษาดังนี้

- - -

๒. ปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยจัดระบบการศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น....

- - -

๔. ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้แต่ละระดับและประเภทของการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงในแต่ละท้องถิ่น โดยให้สนองความต้องการของสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจของท้องถิ่นและของประเทศ^๑

นอกจากนี้แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ ๔ ยังได้กำหนดนโยบายการศึกษาระดับประถมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ดังนี้

ปรับปรุงเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้โดยเปลี่ยนหลักสูตร แบบเรียน วิธีสอน และการเรียนรู้ของนักเรียน ระบบการวัดผลและการนิเทศการศึกษา ให้สนองความต้องการของบุคคล ท้องถิ่น และประเทศชาติ^๒

^๑สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กองแผนงาน, แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ ๔ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๘), หน้า ๓๓.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

เมื่อรัฐบาลมีนโยบายในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น หลักสูตร
 ประโยคประถมศึกษา ๒๕๒๑ จึงกำหนดหลักการสำคัญในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

.....
 ๓. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักรวม
 กัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสที่จะจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและ
 ความต้องการของท้องถิ่น^๑

นอกจากนี้ยังกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรโดย "จัดหมวดประสบการณ์การเรียน
 ให้มีความยืดหยุ่นตามพัฒนาการของเด็กและความเหมาะสมของท้องถิ่น เป็นสำคัญ"^๒

ในด้านการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรกำหนดให้ "จัดกิจกรรมการเรียน
 การสอน ตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียน ให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ สภาพของท้องถิ่น
 และผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น"^๓

จุดอ่อนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของหลักสูตร เคมี

หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๐๓ เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมในสมัยหนึ่ง แต่มาถึง
 ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และด้านวิชาการ
 หลักสูตรเคมีจึงขาดความเหมาะสม จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข โดยเฉพาะใน
 ด้านการจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น สมควรที่จะมีการทำอย่างจริงจัง เพื่อให้
 การประถมศึกษาเกิดประโยชน์ต่อมวลชนอย่างแท้จริง

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, หลักสูตรประโยคประถมศึกษา
พุทธศักราช ๒๕๒๑ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สหประชาพานิชย์, ๒๕๑๐), หน้า ๑.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

หลักสูตรประถมศึกษาที่มีจุดอ่อนอยู่หลายด้าน โดยเฉพาะด้านที่สัมพันธ์กับท้องถิ่น ตามที่คณะกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาได้เสนอรายงานไว้ ดังต่อไปนี้

ด้านการนำไปใช้หลักสูตร เขียนไว้ไม่ชัดเจนเพียงพอที่ครูจะนำไปตัดแปลง ใช้ในโรงเรียนให้โดยลัด

ด้านเนื้อหาสาระและรูปแบบของหลักสูตร หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๐๓ มีประโยชน์ต่อการเขียนแบบเรียนมากกว่าการนำไปใช้กับครูและเด็ก หลักสูตร มิได้ให้แบบอย่างที่จะแสดงวิธี การเรียน การทำกิจกรรม และกำหนดสิ่งแวดล้อมอันพึงประสงค์ พอที่จะเป็นแนวให้ครูและนักเรียนนำไปปฏิบัติได้เลย

ด้านการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ปรากฏว่าประมวลการ สอนของภาคต่าง ๆ และโครงการสอนของจังหวัดต่าง ๆ ที่จะต้องจัดทำขึ้น ให้เหมาะสมกับปัญหา - สภาพในท้องถิ่นนั้น มิได้เป็นไปตามที่ถูกที่ควร แต่จะมี การคัดลอกหรือเดินตามประมวลการ สอน โครงการสอนของส่วนกลางเอาไป ใช้

ด้านคู่มือครูและอุปกรณ์การสอน ปรากฏว่า โรงเรียนขาดคู่มือครู หนังสือ แบบเรียน และอุปกรณ์การสอน ทำให้การสอนตามหลักสูตรเป็นไป โดยยาก

นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร ในเรื่องความไม่เหมาะสมด้าน การจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

สถาบันการศึกษาระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็กร่วมกับกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการวิจัยหลักสูตรชั้นประถมศึกษา ได้ผลดังนี้

ประมวลการสอนที่แต่ละภาคจัดทำขึ้นนั้น ยังมีข้อบกพร่องที่สำคัญที่ควรปรับปรุง แก้ไขโดยด่วน ผู้บริหารการศึกษาและครูจำนวนมากมีความคิดเห็นว่า ประมวลการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๗) หน้า ๔๒ - ๔๓.

ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ครูและผู้บริหารการศึกษาอีกจำนวนไม่น้อย (แต่ละประเภทประมาณร้อยละ ๓๐) ที่เห็นวาระยลละเอียดในประมวลการสอนเขียนไว้ไม่สู้จะชัดเจนนัก^๑

นอกจากนี้ ครูประมาณร้อยละ ๒๐ เห็นว่าหลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น^๒

จากผลการวิจัย จะเห็นได้ว่า ทั้งผู้บริหารการศึกษาและครูต่างก็มีความคิดเห็นที่จะให้มีการจัดทำประมวลการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาบังเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ประจักษ์ พัฒนเจริญ ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของศึกษาธิการอำเภอในภาคเหนือที่มีต่อการปฏิบัติงานด้านวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปรากฏผล ดังนี้

ศึกษาธิการอำเภอโดยส่วนใหญ่ (ถึงร้อยละ ๘๑.๘๘) มีความคิดเห็นว่าการสร้างหลักสูตรนั้น สมควรอย่างยิ่งที่จะให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรเป็นบางวิชาที่เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ศึกษาธิการอำเภอยังมีความเห็นความสำคัญมากที่สุด (ถึงร้อยละ ๘๘.๓๘) ในด้านที่

^๑สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก และกรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัยหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๘), หน้า ๒๓.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๗ - ๘๘.

จะให้โรงเรียนนำเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ไปตีความเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น^๑

ในเรื่องประมวลการสอน ศึกษาศึกษาอำเภอส่วนใหญ่ (ถึงร้อยละ ๕๘.๑๑) มีความเห็นว่า ประมวลการสอนในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนน้อย^๒

จากจุดอ่อนของหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๐๓ ในด้านการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น จึงทำให้เกิดความจำเป็นในกรณีที่จะแก้ไขปรับปรุง ดังนั้นกระทรวงศึกษาศึกษาจึงจัดตั้งศูนย์พัฒนาหลักสูตรขึ้นมาให้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีโดยเฉพาะ และกำหนดให้เขตการศึกษารับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น

ความคิดเห็นของนักวิชาการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศนั้น มาโนชญ์ บุญยานุวัตร เห็นว่า มีข้อบกพร่องหลายประการ ดังนี้

- ๑. การใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศย่อมไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริงที่เป็นอยู่
- ๒. ทำให้ละเลยต่อมรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งอันพึงอนุรักษ์ของท้องถิ่น ทำให้มีการล้มเลิกสิ่งที่มีค่ายิ่งของท้องถิ่น
- ๓. ไม่เป็นการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการผลิตอาชีพทางท้องถิ่นอาจมีปัญหาแตกต่างออกไป เช่น โรคภัยไข้เจ็บ ความอดอยาก แทนที่การศึกษาจะช่วยแก้

^๑ ประจักษ์ พัฒเจริญ, "ความคิดเห็นของศึกษาศึกษาอำเภอในภาคเหนือที่มีต่อการปฏิบัติงานด้านวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๖๐ - ๖๑.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๕.

ปัญหาตั้งกล่าว กลับจะส่งเสริมให้คนไต่บันโคคการา เพื่อการศึกษาต่อชั้นสูง ๆ

นอกจากนี้ ลักษณะของสังคมไทยส่วนใหญ่ร้อยละ ๘๕ เป็นชนบท ดังนั้นการ
จัดการศึกษาควรให้สอดคล้องกับสังคมไทย สุนทร สุนันทชัย ได้ตั้งข้อสังเกตในการ
ปรับการศึกษาให้เข้ากับชนบท ดังนี้

๑. ความมุ่งหมายของการศึกษาชนบทเพื่อให้เด็กรู้วิธีควบคุมหรือเอาชนะสิ่ง
แวดล้อม ฉะนั้นการสอนให้รู้จักงานเกษตรก็เพื่อจะมุ่งให้เป็น เครื่องฝึกฝนให้เกิดสติปัญญา
ในการดำรงชีวิต

๒. การปรับการศึกษาให้เข้ากับสภาพชนบทโดยการฝึกงานภาคปฏิบัติ ถือว่า
เป็นการเตรียมตัวที่จะฝึกงานอาชีพจริง ๆ ต่อไปเท่านั้น

๓. การศึกษาในชนบทควรจะมุ่งฝึกเด็กให้เข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลง
ใหม่ ๆ ทางเกษตร การฝึกปฏิบัติทางการเกษตรเพื่อให้เด็กมี ทักษะทางปฏิบัติ
รู้วิธีการที่จะปรับปรุงอาชีพและความเป็นอยู่ในบ้านและชุมชน

๔. ควรปรับปรุงหลักสูตรวิชาอื่น ๆ ให้มีลักษณะกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม^๒

กมล สุกประเสริฐ เห็นว่า การพัฒนาชนบทในขั้นนี้ได้โดยล้นขึ้นอยู่กับ หลักสูตรและครูเป็นสำคัญ กล่าวคือจะต้องสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก
ที่กำลังเติบโตอยู่ในชนบทที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงนั้น^๓

๑. มาโนชญ์ บุญญานุวัตร, "หลักสูตรท้องถิ่นคืออะไร, "รายงานการสัมมนา
หัวหน้าส่วนการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดปี ๒๕๒๑ (อัครสำเนา), หน้า ๑.

๒. สุนทร สุนันทชัย, "พุทธศาสตร์แห่งการศึกษาชนบท," ประชาศึกษา
๒๑ (มิถุนายน ๒๕๑๓): ๑๗ - ๑๘.

๓. กมล สุกประเสริฐ, "การวิเคราะห์การจัดการศึกษาที่สัมพันธ์กับการพัฒนา
ชนบท," การจัดการศึกษาให้เข้ากับความต้องการของชนบท (กรุงเทพมหานคร : สำนัก
พิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๓), หน้า ๔๗.

รังสรรค์ ชนพรพันธุ์ ได้เสนอแนะให้ จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคแต่ละภูมิภาคและท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่น^๑ ซึ่งสามารถที่จะดำเนินการโดยการจัดหลักสูตรและเนื้อหาสาระของวิชาที่จะสอนให้แตกต่างกันตามสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม^๒

พานิช ทินนิมิตร เห็นว่าการเกษตรกรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ฉะนั้นหลักสูตรควรจะมีการปรับปรุง ดังนี้

หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาเกษตร ควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ เนื้อหาของหลักสูตรในระดับประถมศึกษา ควรเป็นวิชาที่ผู้เกษตรชั้นพื้นฐานอย่างง่าย ๆ เป็นวิชาที่จับคู่ได้ในตัว เพื่อทำให้ผู้เรียนที่ออกจากโรงเรียนประถมศึกษาได้นำเอาความรู้เหล่านั้นเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนหรือเอาไปทำงานได้^๓

การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและการเมือง เป็นพลังผลักดันให้สถาบันทางการศึกษาและนักการศึกษาร่วมมือกันเป็นคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา ทำรายงานเสนอต่อรัฐบาลเพื่อปรับปรุงการศึกษา ในเรื่องหลักสูตร คณะกรรมการเสนอแนะ ดังนี้

เนื้อหาของหลักสูตรให้มีส่วนหนึ่งที่ทุกคนเรียนเหมือนกันในสาระสำคัญ เพื่อความเป็นไทยร่วมกัน และอีกส่วนหนึ่งที่แต่ละคนมีโอกาสเรียนแตกต่างกันให้เหมาะสมกับอุปนิสัยความสนใจและเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น^๔

^๑ รังสรรค์ ชนพรพันธุ์, ทิศทางการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๑๘), หน้า ๓.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

^๓ พานิช ทินนิมิตร, "การพัฒนาการศึกษา - เกษตรของประเทศไทย, วิทยารย ๙๘ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๑๘) : ๓๓ - ๓๘.

^๔ สิบปนนท์ เกตุทัต, การปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๑๐๓.

นอกจากนี้ ในเรื่องการทำเอกสารหลักสูตร คณะกรรมการยังได้เสนอแนะ
ดังนี้

การจัดทำรายละเอียดของหลักสูตร (ประมวลการสอน) และการจัดแบบ
เรียนประกอบควรให้ท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำโดยความร่วมมือของสำนักงานการศึกษา
เขต และควรจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาหลักสูตรขึ้นมา โดยถือหลักการกระจาย
อำนาจความรับผิดชอบ เพื่อเสริมสร้างให้ท้องถิ่นมีกำลังคน กำลังความรู้ที่จะ
ตัดสินใจหาทางวิชาการของเขาให้รับกับขอเท็จจริงในมากที่สุด^๑

สุนทร สุนันทชัย เน้นถึงความสำคัญในการจัดการศึกษาให้สัมพันธ์กับชนบท
โดยการจัดทำหลักสูตรของท้องถิ่น ซึ่งเขาแสดงความคิดเห็นไว้ ดังนี้

การจัดหลักสูตรควรให้สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนทางกายภาพ
และสังคมของชาวชนบท เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและสิ่งแวดล้อมที่ตนอยู่
ในเบื้องต้นอำนวยความสะดวกดำรงชีวิต ประการที่สองหลักสูตรจะสัมพันธ์กับชีวิตจริง
ของผู้เรียนได้ จะต้องจัดให้ตรงกับปัญหาและความต้องการของชาวชนบท ซึ่ง
ในการจัดหลักสูตรแบบนี้ควรให้ท้องถิ่นมีส่วนช่วยในการจัดทำรายละเอียดหรือ
ส่วนที่เพิ่มเติม เพราะจะช่วยให้โรงเรียนจัดสอนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง
ของท้องถิ่นได้^๒

สมพงษ์ พละสุรีย์ เสนอแนะว่าท้องถิ่นอันมีเขต จังหวัด วิทยาลัยครู เทศบาล
อำเภอ หรือโรงเรียน ควรมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ตั้งแต่หลักสูตร
แบบบท เอกสารประกอบหลักสูตร สื่อการเรียน กระบวนการเรียนการสอนและการ
นิเทศติดตามผลให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น^๓

^๑ลีปพนนท์ เกตุทัต, การปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
วัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๑๐๕ - ๑๐๖.

^๒สุนทร สุนันทชัย, "เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้," ศูนย์ศึกษา
๒๑ (พฤษภาคม - กรกฎาคม, ๒๕๑๘) : ๒๘ - ๒๙.

^๓สมพงษ์ พละสุรีย์, "บทบาทของท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา"
(อัครสำเนาะ), ๒๕๒๑, หน้า ๑ - ๔.

ตามที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่านักการศึกษาต่างก็มีความเห็นที่สอดคล้องกันที่จะให้จัดการศึกษาให้เหมาะสมกับชนบท จัดหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพแต่ละท้องถิ่น กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้ได้รู้วิธีควบคุมสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกภาคปฏิบัติ เน้นวิชาเกษตรกรรม ตลอดจนการจัดตั้งสถาบันพัฒนาหลักสูตรในส่วนกลาง ซึ่งได้แก่ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ และในส่วนภูมิภาคได้แก่เขตการศึกษา

สภาพปัญหาและความต้องการของจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่มีประวัติอันยาวนานมาตั้งแต่ พ.ศ.๑๔๓๕ ซึ่งปฐมกษัตริย์ที่ทรงสร้างนครเชียงใหม่ คือ พระเจ้าเม็งรายมหาราช สืบราชสมบัติกันต่อมาอีกหลายพระองค์ และหลายราชวงศ์ จนถึงเจ้าแก้ววรรัฐ ในพ.ศ.๒๔๘๒ เป็นองค์สุดท้าย ฉะนั้น เชียงใหม่จึงมีความรุ่งเรืองทั้งในค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี และภาษา สืบมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้

ชนบประเพณีของจังหวัดเชียงใหม่

เชียงใหม่ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งของลานนาไทย มีความเจริญในค่านิยมวัฒนธรรม มาแต่โบราณ มีชนบประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ประเพณีรดน้ำคำหัว ปอยบวช ลูกแก้ว (บวชเณร) ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน ประเพณีเรียกขวัญหรือบายศรี ประเพณีทานกวยสลาก (สลากภัตร) และประเพณีลอยกระทง ตามประเพณี เป็นต้น

วรรณกรรมของภาคเหนือ

วรรณกรรมของภาคเหนือมีความเจริญและเป็นที่ยอมรับสืบมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ ดังจะเห็นได้จากการแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ จะมีบายศรี มีการผูกข้อมือ และเรียกขวัญ ซึ่งคำเรียกขวัญเป็นคำสัมผัสคล้องจองกันทั้งสิ้น เชียงใหม่มีวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ และกวีที่มีชื่อเสียง ดังนี้

สงวน โชติสุขรัตน์, ประเพณีไทยภาคเหนือ (พระนคร : สำนักพิมพ์โอเคียน สโตร์, ๒๕๑๒), หน้า ๑ - ๔.

วรรณกรรมประเภทโคลง

โคลง หรือ ครรโถง มีลักษณะคล้ายโคลงของภาคกลางมี ๓ ชนิด คือ โคลง ๔ โคลง ๓ และ โคลง ๒ วรรณกรรมที่ดีเด่น เช่น โคลงนิราศหรือภูเขา โคลงเรื่องประมุขลังกา สันนิษฐานว่าผู้เขียนคือพรหม โคลงเรื่องมังตราตีเชียงใหม่ ไม่ทราบผู้แต่งเป็นต้น

วรรณกรรมประเภทกาพย์

กาพย์ คือคำประพันธ์ชนิดหนึ่งที่ไม่เหมือนคำประพันธ์ในภาคกลาง นิยมแต่งกันมากในภาคเหนือ เพราะแต่งค่อนข้างง่าย อ่านเข้าใจง่าย อ่านเป็นทำนองเสนาะ โดยไม่ต้องมีดนตรีประกอบ วรรณกรรมกาพย์ที่ดีเด่น เช่น กาพย์อ่านางจุมและงานอื่น ๆ ของ พญาพรหมโวหาร กาพย์ขอเรื่องธรรมหังสหิน ของเจ้าสุริยวงศ์ เป็นต้น

วรรณกรรมประเภทขอ

ขอ เป็นคำประพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะของล้านนาไทยมีหลายชนิดและหลายทำนอง เช่น ทำนองขออื้อ ขอพม่า ขอเงี้ยว เป็นต้น ใช้ขอโต้ตอบระหว่างชายหญิงในงานบวช เณร ขึ้นบ้านใหม่ งานฉลองสมโภชน์ มีเครื่องดนตรีประกอบ คือ ปี่ สะล้อ ซึ่ง วรรณกรรมที่ดีเด่น เช่น บทละครเรื่อง น้อยใจยา ของท้าวสุนทรพจนกิจ เป็นต้น

นอกจากนี้มีบทเพลงกล่อมเด็กที่เป็นคำคล้องจองกัน มีวรรคและจังหวะ มีสุภาพิต คำพังเพยที่มีสัมผัสคล้องจองกัน เช่น "จะไปหลวงก่อนหมอ จะไปชอกก่อนปี่" หมายความว่า ออย่าฉลาดก่อนหมอ ออย่าชอกก่อนปี่ขึ้น

๑ ประคอง นิมมานเทมินทร์, ลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาคมสังคัมศาสตร์, ๒๕๑๗), หน้า ๘๖ - ๒๐๗.

มีคำทายที่ผูกขึ้นให้ลืมนัดกัน บางครั้งก็มีเล่นคำ เช่น "ตีบตั้ง ของตั้ง" แปลว่า เวลาตีไม้มีเสียงตั้ง แควงอยู่บนจุก ซึ่งเรียกว่า ตั้ง หมายถึง แวนตา

แม่แต่การเลือกคู่ครอง ซึ่งหนุ่มสาวมีอิสระเสรีในการเลือกคู่ เวลาหนุ่มไปเที่ยวบ้านสาว คำเกี้ยวสาวจะเป็นพวกควาหรือคำประพันธ์เกา ๆ เช่น "เค้ไม่ใหญ่ แต่ วาบมีดี คนงามคนดี วาบมีเจ้า" หมายความว่า ถนไม่ใหญ่ว่าไม่มีดีประจำอยู่ คนสวยคนงามว่าไม่มีเจ้าของ (ใครเขาจะเชื่อ) หญิงสาวจะตอบว่า "หมคช้อยล้อย เหมือนกลางวิหาร หมคอาราม เหมือนกลางช่วงแก้ว" หมายความว่า ตัวเองหมคจกไม่มีเจ้าของจริง ๆ หมคจกเหมือนกลางวิหาร เหมือนอาราม เหมือนกลางช่วงแก้ว (ที่ตั้งพานสำหรับไหวพระ)^๑

ในค่านตัวอักษรที่ใช้มีรูปสันฐานกลม ปัจจุบันพระ เณร ยังเล่าเรียนฝึกเขียน - อ่านกันอยู่ เพื่อจะนำไปศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนที่จารีกลงในใบลาน และใช้ในการเทศนาในพิธีกรรมทางศาสนา

ศิลปกรรม

เชียงใหม่มีศิลปะการฟ้อนรำ เช่น ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน อันสวยงาม มีการประดิษฐ์ดอกไม้เป็นมาลัยแขนและพุ่มดอกไม้ เพื่อนำไปใช้ในพิธีบายศรี มีศิลปตกแต่งเครื่องไทยทาน ศิลปการออกแบบลายผ้า ลายแกะสลัก ลายร่ม และลายเครื่องเงิน เครื่องเงิน ในค่านสถาปัตยกรรมก็มีโบสถ์วิหาร ตลอดจนเจดีย์และพระพุทธรูปเกาแกที่สร้างอย่างสวยงามเป็นอย่างยิ่ง

^๑ ประคอง นิมมานเหมินท์, ลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาคมนักวิจัย, ๒๕๑๗), หน้า ๖ - ๑๘.

ในก้านศิลปะพื้นเมือง มีเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการฟ้อนรำ ประกอบด้วย กลอง ปี่แน และฆ้อง นอกจากนี้มีศิลปะการตีกลองสะบัดไชย ซึ่งผู้ที่กลองต้องมีความ เรียวชาญและความคล่องแคล่วเป็นอย่างยิ่ง ศิลปะการตีกลองไช้เกือบทุกส่วนของร่างกาย คือ หัว ศอก มือ เข่า ทั้งใช้ท่าทางประกอบอีกมากมาย

บางท้องถิ่นยังมีการเล่นพิณเป็ยะ มีลักษณะคล้ายพิณ เป็นเครื่องดนตรีที่มีมาแต่ โบราณ แต่ปัจจุบันชักจะเลือนหายไป ไม่เป็นที่รู้จัก เพราะผู้เล่นเป็นชายชราที่มีอายุ มากแล้วและขาดการส่งเสริมแก่เยาวชน

นอกจากนี้ก็มีศิลปะการแต่งกายแบบคนเมือง ชายหนุ่มกางเกงสะดอ คล้าย ๆ กางเกงแพร สวมเสื้อม่อฮ่อม ผ้าขาวม้าคาดพุง หญิงนุ่งซิ่น เสื้อแขนกระบอก ผมห่อผ้า มวยสูงมีดอกเอื้องประดับ การแต่งกายแบบนี้นิยมแต่งในวันสงกรานต์ และในงานพิธีที่ สำคัญ เช่น พิธีบายศรี เป็นต้น

อาชีพสำคัญของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่มีอาชีพที่สำคัญ ๆ ดังนี้

การเกษตร

การปลูกข้าว ในปี ๒๕๑๔ มีเนื้อที่ปลูกข้าวรวม ๖๗๘,๓๕๕ ไร่ ไร่ ได้ผลผลิต ๓๒๓,๓๘๒ ตัน อำเภอที่มีการทำนามากได้แก่ แม่สาย คอยสะเก็ด สันทราย สันกำแพง และสันป่าตอง ท้องที่ในเขตชลประทานที่ทำนาได้มีละ ๒ ครั้ง คือ แม่ริม แม่แตง และ สันป่าตอง^๑

^๑สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.๒๕๒๐ - ๒๕๒๔ (อัครสำเนา), หน้า ๒๔.

การปลูกยาสูบ ในปี ๒๕๑๔ - ๒๕๑๕ มีจำนวนชาวไร่ ๑๑๔,๔๗๐ ราย เนื้อ
ที่เพาะปลูก ๑๐๘,๑๗๑ ไร่ ไบยาที่ผลิตได้ ๑๒๒,๒๘๖,๐๒๒ ไบยาแห้งที่ผลิตได้
๑๒,๖๕๒,๗๒๖ การผลิตยาสูบปลูกกันมากในอำเภอฝาง สันกำแพง แม่แตง สันทราย
พร้าว แม่ริม สันป่าตอง จอมทอง เชียงดาว และคอยสะเก็ด การปลูกใช้วิธีการดั้งเดิม
จึงประสบปัญหาค่านการปลูก การคัดเลือกพันธุ์ การบำรุงป้องกัน และปัญหาการใช้ปุ๋ยและ
ยาฆ่าแมลง^๑

ถั่วเหลือง ในปี ๒๕๑๔ มีเนื้อที่เพาะปลูกถั่วเหลือง ๑๒๒,๓๕๘ ไร่ ผลผลิตรวม
๒๐,๑๕๐.๖ ตัน อำเภอที่มีการผลิตถั่วเหลืองมาก คือ เชียงดาว ฝาง พพร้าว แม่ริม
คอยสะเก็ด สันทราย ฮอด จอมทอง สันป่าตอง หางคอง และสารภี ปัญหาค่านการปลูก
ถั่วเหลือง คือ ปัญหาราคาและความต้องการของตลาด และปัญหาฝนแล้ง

ถั่วลิสง ในปี ๒๕๑๔ มีเนื้อที่เพาะปลูกถั่วลิสง ๗๓,๗๑๗ ไร่ ได้ผลผลิต
๒๐,๐๗๐.๐๖ ตัน ถั่วลิสงเพาะปลูกได้ ๒ ฤดู คือ ฤดูแล้ง ภายหลังจากการทำนาปี และฤดู
ฝน ปลูกกันมากในเขตท้องที่อำเภอพร้าว สันกำแพง ฮอด จอมทอง สันป่าตองและสารภี

ข้าวโพด ในปี ๒๕๑๔ มีเนื้อที่ในการปลูกข้าวโพด ๖๐,๘๖๒ ไร่ ได้ผลผลิต
๑๗,๐๗๗.๗ ตัน ปลูกกันมากในอำเภอฝางและเชียงดาว บริเวณเชิงเขาหรือบริเวณที่
ป่าถูกทำลาย

กระเทียม ในปี ๒๕๑๔ มีเนื้อที่ในการปลูกกระเทียม ๔๕,๗๑๐ ไร่ ได้ผลผลิต
๕๗,๒๒๘.๕๒ กก. นิยมปลูกกันมากในอำเภอฝาง เชียงดาว จอมทองและพร้าว
กระเทียมปลูกโดยทั่วไปมีเนื้อที่เพาะปลูกถึง ๔๕,๓๓ เพอร์เซ็นต์ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด

^๑สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.๒๕๒๐ - ๒๕๒๔
(ฉัคสำเนา), หน้า ๒๔.

ลำไย ในปี ๒๕๑๔ มีก้นลำไยที่ให้ผลผลิต ๖๑๑,๘๘๓ ตัน ได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อ
ตัน ๑๓๗ กก. ปลูกกันมากเฉพาะอำเภอสารภีและหางดง^๑

การปศุสัตว์และการประมง

การปศุสัตว์ ในปี ๒๕๑๔ จังหวัดเชียงใหม่มีการปศุสัตว์ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

จำนวนการเลี้ยงโค	๑๖๓,๔๐๕
จำนวนการเลี้ยงกระบือ	๑๘๒,๖๓๔
จำนวนการเลี้ยงสุกร	๘๖,๕๓๐
จำนวนการเลี้ยงไก่	๘๐๒,๓๕๗
จำนวนการเลี้ยงเป็ด	๑๒๖,๕๗๓

การประมง

ในปี ๒๕๑๔ ประชาชนสนใจเลี้ยงปลาใน ปลานิล ปลาสวาย และปลาทะเลเขื่อน
ขาว ได้ผลผลิตในการจำนวน ๓๒๘,๘๗๐ ตัน

การอุตสาหกรรม

ในจังหวัดเชียงใหม่มีการอุตสาหกรรมที่มีจำนวนมากที่สุดได้แก่การผลิตอาหาร
เครื่องคิม และยาสูบ อุตสาหกรรมขนาดเล็กมักเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวซึ่งมีอยู่เป็น

---

^๑สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.๒๕๒๐ - ๒๕๒๔
(ฮัลดำเนา), หน้า ๓๔ - ๔๒.

จำนวนมาก เช่น โรงสีข้าว และงานค้าตัดถกรรมต่าง ๆ เช่น การทำรม เครื่องเงิน เครื่องเงิน และเครื่องปั้นดินเผา

สภาพปัญหาของจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่มีสภาพปัญหาค้นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ปัญหาค้นการ เกษตรกรรม

๑. การชลประทานขาดความสมบูรณ์ สามารถส่งน้ำไปยังพื้นที่เพาะปลูกได้เพียง ๑๘.๐๕ % ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด
๒. เนื้อที่เพาะปลูกมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ผลผลิตบางอย่าง เช่น ข้าวเหนียว ไม่เป็นสัดส่วนกับการขยายตัวของประชากร จำเป็นต้องซื้อมาจากจังหวัดอื่น
๓. ผลผลิตทางค้าปลีกกรรม ผ่านผู้ค้าคนกลางหลายทอด ทำให้ได้ราคาไม่ดี
๔. ขาดทุนและความรู้ในการดำเนินการสหกรณ์การเกษตร
๕. เกษตรกรขาดเมล็ดพันธุ์พืชที่ดี
๖. เกษตรกรไม่นิยมใช้ปุ๋ยในการเกษตร
๗. เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีที่ทำกิน ต้องเสียค่าเช่าที่ดินทั้งในรูปเงินสดและโดยการแบ่งผลผลิต

ปัญหาค้นการปศุสัตว์และการประมง

๑. สภาพการเลี้ยงสัตว์เป็นแบบเก่า ต้องอาศัยธรรมชาติ ขาดความรู้ในการคัดเลือกพันธุ์สัตว์ที่เหมาะสม การให้อาหาร การปรับปรุงพันธุ์เลี้ยงสัตว์และการรักษา

โรคที่ถูกห้ศึกษา

๒. ขาดเงินทุนในการดำเนินงานและขาดความรู้การตลาด^๑

ปัญหาค้านการอุตสาหกรรม

๑. อุตสาหกรรมในครอบครัวยังประสบปัญหาการขาดความรู้ด้านเทคนิค การตลาด และมาตรฐานสินค้าค่อนข้างต่ำ

๒. ขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินงาน^๒

ปัญหาอื่น ๆ

๑. ราษฎรในอำเภอต่าง ๆ ขาดแคลนน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการอุปโภคและบริโภค

๒. บริการด้านการแพทย์และอนามัย โดยเฉพาะในชนบทไม่สามารถสนองความต้องการได้พอเพียง ทั้งนี้เนื่องจากขาดแพทย์ พยาบาล สถานพยาบาล และอุปกรณ์การแพทย์^๓

ความต้องการของประชาชน

จากการวิเคราะห์สำรวจความต้องการของประชาชน ของสำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ดังนี้

๑. ความต้องการเพิ่มพูนรายได้ของตนเอง จัดลำดับตามความสำคัญมากน้อยดังนี้

^๑สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔ (อัครสำเนา), หน้า ๔๓ - ๔๕.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๕.

- ๑.๑. ปู่ ย่ามาแมลง
- ๑.๒. น้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก
- ๑.๓. เครื่องมือและอุปกรณ์ในการเกษตร
- ๑.๔. การรับซื้อผลิตผลในราคาที่เหมาะสม
- ๑.๕. เงินทุนในการประกอบการ
- ๑.๖. เมล็ดพันธุ์พืชที่ดี
- ๑.๗. ที่ดินในการทำกิน
- ๑.๘. ผู้แนะนำหรือผู้สนับสนุนในการประกอบการ
- ๑.๙. ความรู้ทางการผลิต
๒. ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก ลำดับความสำคัญมากน้อย ดังนี้
  - ๒.๑. ทานบ ฝายกั้นน้ำ ฝายน้ำล้น
  - ๒.๒. อ่างเก็บน้ำ ภูเขา คลอง การชลประทานเพื่อการเกษตร
  - ๒.๓. ประปา บ่อน้ำ หรือ แหล่งน้ำสะอาด
  - ๒.๔. สถานีอนามัย^๑

จะเห็นได้ว่า นโยบายในการจัดการศึกษาของประเทศในแผนพัฒนาการศึกษา
แห่งชาติและหลักการของหลักสูตร การวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๐๓ การวิจัย
ในเรื่องจุดอ่อนของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และความคิดเห็นของนักวิชาการ
ที่จะให้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ตลอดจนสภาพปัญหาและความต้องการด้านต่าง ๆ ของ
จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้เกิดความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้อง
กับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

^๑สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่, พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔
(อัครสำเนา), หน้า ๗๕.

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ จัดขึ้นมาเพื่อสนองหลักการที่ว่า เป็นการศึกษา เพื่อปวงชน ฉะนั้นหลักสูตรจึงเน้นจุดประสงค์ความคิดรวบยอดและเนื้อหา โดยเขียนไว้ เป็นกลาง ๆ ยังไม่ละเอียดเพียงพอ บางเรื่องต้องนำไปปรับให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ถ้า หากจะพิจารณาความหมายของหลักสูตรที่ว่า "หลักสูตรคือ" มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่ โรงเรียนจัดให้เด็กเพื่อพัฒนาเด็กไปในทางที่พึงปรารถนา"^๑ แล้วท้องถิ่นก็ควรที่จะปรับปรุง มวลประสบการณ์ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการเฉพาะถิ่นเพิ่มขึ้น เช่น เด็กใน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่กระเทียม ก็ควรจะได้มีหลักสูตร ท้องถิ่นเกี่ยวกับการบำรุงรักษากระเทียม การปลูกกระเทียมให้ได้ปริมาณและคุณภาพเพิ่ม ขึ้นในเนื้อที่เท่าเดิม เป็นต้น

การปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นหมายถึง การนำหลักสูตรระดับชาติ มาจัดทำในระดับท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นที่ว่า "หลักสูตร ท้องถิ่น คือ หลักสูตรที่ท้องถิ่นจัดทำขึ้นมาสอน นอกเหนือจากหลักสูตรที่กรมวิชาการจัดทำ ขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น"^๒

ระดับการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น ซึ่งนัก การศึกษาที่มีชื่อเสียงได้กล่าวไว้ ดังนี้

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, คู่มือการอบรมวิทยากร ในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑, (กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัล เอ็ดจูเคชันสติกวิชาการพิมพ์, หน้า ๘๗. หน้า ๘๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๒.

เจ. กาเลน เซย์เลอร์ และ วิลเลียม เอ็ม. อเล็กซานเดอร์ (J. Galen Saylor and William M. Alexander) เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรนั้นควรจะมีตั้งแต่ระดับชาติไปจนถึงระดับโรงเรียน ดังนี้

๑. การพัฒนาหลักสูตรระดับชาติ โดยการยึดถือแนวทางระดับชาติ โครงการต่าง ๆ ระบบการศึกษา และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อหลักสูตร

๒. การพัฒนาหลักสูตรระดับมลรัฐ หลักสูตรของแต่ละมลรัฐจะไม่เหมือนกัน หลักสูตรที่จัดทำขึ้นมาในระดับนี้จะเป็นแนวทางให้โรงเรียนนำไปพัฒนาให้เหมาะสม ผู้จัดทำหลักสูตรคือ ผู้บริหารทางการศึกษา คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร และคณะกรรมการหลักสูตร และคณะกรรมการที่ปรึกษาในคานต่าง ๆ

๓. การพัฒนาหลักสูตรในระดับกลุ่มโรงเรียน (School district) เป็นการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ซึ่งผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาได้แก่ สภาหลักสูตร คณะกรรมการหลักสูตร และคณะกรรมการที่ปรึกษาในคานต่าง ๆ

๔. หลักสูตรระดับโรงเรียน จัดทำโดยแผนกวิชาต่าง ๆ และคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน

๕. หลักสูตรของคณะครู จัดทำโดยครูในแต่ละระดับชั้นและแต่ละแผนกวิชา

๖. หลักสูตรของครูแต่ละคน จัดทำโดยครู ผู้ปกครองและนักเรียน^๑

ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรระดับต่าง ๆ นี้ ได้มีนักการศึกษาไทยกล่าวไว้ดังนี้คือ สุนทร สุนันท์ชัย เห็นว่า "หลักสูตรของไทยเป็นหลักสูตรระดับชาติ มุ่งหมายที่จะใช้ในอาณาบริเวณทั่วประเทศ แต่เพื่อให้เหมาะสมกับภาวะของท้องถิ่นต่าง ๆ ได้มี

^๑ J. Galen Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for School. 3rd.ed. (New York : Holt Rinehart and Winston, Inc., 1974), P.52.

วิธีการให้ภาคศึกษาจัดทำประมวลการสอน"^๑ ส่วนในระดับห้องเรียนนั้น "ครูผู้สอนจะต้องจัดทำโครงการสอนขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อแบ่งสอนเนื้อหาในประมวลการสอนให้เหมาะสมแก่เวลาเรียนในรอบปี"^๒

อารี สัมหลวี กล่าวถึงการสร้างหลักสูตรมี ๓ ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับห้องเรียน

ในระดับต้นหรือระดับชาติ ก็จะมีการตั้งจุดมุ่งหมายว่า จะให้เยาวชนมีคุณลักษณะความสามารถอย่างไร การร่างหลักสูตรระดับชาติ ก็คงต้องทำในระดับกลาง ๆ อย่างกว้างขวาง

จากหลักสูตรระดับชาติก็จะต้องนำไปจัดทำในระดับท้องถิ่น ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับกลุ่มโรงเรียน ในการทำหลักสูตรระดับท้องถิ่นก็คือการนำหลักสูตรระดับชาติมาพิจารณาตีความให้สัมพันธ์กับลักษณะชีวิตในท้องถิ่น และพิจารณาว่าความมุ่งหมายใดเป็นความจำเป็นรีบด่วนของท้องถิ่น

ถัดจากนี้เป็นหลักสูตรระดับห้องเรียน ครูผู้สอนแต่ละคนจะต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสามารถจัดสอนให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เพียงไร^๓

สุมิตร คุณานุกร เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรนั้นไม่ควรจำกัดขอบเขตไว้เฉพาะในระดับกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ควรจะทำให้กระจายไปในระดับต่าง ๆ ๔ ระดับดังต่อไปนี้

^๑ สุนทร สุนันท์ชัย, "งานสร้างหลักสูตรในบางประเทศ." มิตรครู ๑๑ (๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๒). หน้า ๑๘

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘

^๓ อารี สัมหลวี, "หลักสูตรประถมศึกษากับชีวิต," ศูนย์ศึกษา ๑๘ (มกราคม - กันยายน, ๒๕๑๕) : ๑๐๖.

๑. การพัฒนาหลักสูตรในระดับชาติ เอกสารหลักสูตรในระดับนี้ คือ ตัวหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และคู่มือหลักสูตร
๒. การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ในระดับนี้ ได้แก่ เขตการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ขยายและปรับหลักสูตรระดับชาติ ซึ่งจะได้ออกมาในรูปของประมวลการสอน และช่วยให้หลักสูตรระดับชาติมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
๓. การพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน ในระดับนี้มีการขยายและปรับประมวลการสอนให้ละเอียดยิ่งขึ้นจนครูสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งเรียกว่าโครงการสอน
๔. การพัฒนาหลักสูตรในระดับชั้นเรียน ในขั้นนี้ครูผู้สอนจะจัดทำเป็นบันทึกการสอน ให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน^๑

ในการนำหลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรระดับชาติไปสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่น นั้น บรรลือ พฤษะวัน เสนอให้ดำเนินการ ดังนี้

๑. กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดทำหลักสูตรโดยอาศัยนโยบายทางการศึกษา และแผนการศึกษาแห่งชาติ
๒. เขตการศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำหลักสูตรในส่วนที่เขตการศึกษา รับผิดชอบ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการ ของท้องถิ่น อีกส่วนหนึ่งได้แก่การปรับปรุงแผนการสอนต่าง ๆ ที่ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ใน ๓ จังหวัด เดิมมีส่วนจัดทำโครงการสอน เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการ เรียนการสอนแก่โรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบ^๒

^๑ สุมิตร คุณานุภกร, หลักสูตรและการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๑๘๐ - ๑๘๘.

^๒ บรรลือ พฤษะวัน, หลักสูตรเชิงพินิจกับภาคปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอราวัณการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๒๑ - ๒๒.

การพัฒนาหลักสูตร สรุปได้ว่ามี ๕ ระดับ คือ

๑. ระดับชาติ เป็นหลักสูตรแกนกลาง ทำไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ระดับท้องถิ่นนำไปปรับ ขยายให้เหมาะสม
๒. ระดับท้องถิ่น คือ เขตการศึกษา ซึ่งจะนำหลักสูตรระดับชาติมาปรับขยายให้สอดคล้องกับภูมิประเทศในเขต
๓. ระดับจังหวัด ในระดับนี้ควรนำหลักสูตรของเขตการศึกษา ซึ่งจัดทำครอบคลุมหลายจังหวัด มาปรับให้เหมาะสมกันแต่ละจังหวัดยิ่งขึ้น
๔. ระดับอำเภอหรือกลุ่มโรงเรียน ควรนำหลักสูตรระดับจังหวัดมาจัดทำให้ละเอียดยิ่งขึ้น และอาจเพิ่มเติมส่วนที่เหมาะสมกับท้องถิ่นเข้าไป
๕. ระดับโรงเรียนและห้องเรียน ในระดับนี้จะต้องจัดทำหลักสูตรจนสามารถนำไปใช้ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมาย

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น หรือในระดับเขตการศึกษา คือการขยายและปรับหลักสูตรระดับชาติ

การขยายหลักสูตรในระดับชาติหมายถึงการที่นำเอาทั้งความมุ่งหมายและเนื้อหา มาขยายความ ขยายให้ความมุ่งหมายกลายจากนามธรรมเป็นรูปธรรม ส่วนเนื้อหา ก็ขยายความเพิ่มเติม ให้มีรายละเอียดพอที่ครูจะนำไปใช้สอนได้

การปรับ หมายถึงการนำเอาความมุ่งหมายและเนื้อหาวิชามาปรับให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม ภูมิศาสตร์ และความต้องการของประชาชนในแต่ละเขตการศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นนี้ สุมิตร คุณานุกร เสนอแนะขบวนการและวิธีการในการดำเนินงาน ซึ่งเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการจัดทำประมวลการสอนหรือแผนการสอน ดังนี้

๑. การจัดตั้งคณะกรรมการ โดยยึดหลักว่า ควรจะเลือกบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์หลาย ๆ ด้านเป็นกรรมการ และควรจะให้ครูร่วมเป็นกรรมการด้วย

๒. การจัดตั้งอนุกรรมการจัดทำประมวลการสอน อนุกรรมการควรจะเป็นเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาประจำจังหวัด

๓. การศึกษาและวิจัยหาข้อมูล คณะกรรมการควรดำเนินงานหาข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑. ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรในระดับชาติ

๓.๒. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของชุมชนในแต่ละเขตการศึกษา

๓.๓. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อบกพร่องต่าง ๆ ของประมวลการสอนที่ได้จัดทำขึ้นมาแล้วในอดีต

๓.๔. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนการสอนของแต่ละเขตการศึกษา

๔. กำหนดข้อตกลงเบื้องต้น คณะกรรมการควรตกลงกันเกี่ยวกับรายละเอียดในเรื่องแบบของประมวลการสอน และเวลาในการดำเนินงาน

๕. การประชุมเพื่อดำเนินงาน

ซิน ปุณยานุภาพ แสดงความเห็นถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ดังนี้

๑. การปรับและขยายการสอนของแต่ละกลุ่มวิชา ควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนา

หลักสูตรท้องถิ่น เพื่อกำหนดนโยบาย การอำนวยความสะดวก การอนุมัติใช้หลักสูตร
ของท้องถิ่นและการแต่งตั้งอนุกรรมการปฏิบัติงาน

๒. ร่างแผนการสอนและสื่อการเรียน ในขั้นนี้จัดตั้งอนุกรรมการจัดทำแผนการ
สอนและสื่อการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

๓. การกำหนดโรงเรียนทดลอง เลือกโรงเรียนที่จะทดลองแผนการสอนและ
สื่อการเรียน

๔. การอบรม อบรมครูในโรงเรียนทดลอง เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาและ
ผู้บริหารระดับจังหวัด ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร

๕. ดำเนินการทดลองในโรงเรียนที่กำหนดไว้

๖. ติดตามผลการทดลอง แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไข

หลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแผนการสอนแล้ว เขตการศึกษาประกาศใช้หลักสูตร
ท้องถิ่นในภูมิภาคของเขตการศึกษา^๑

หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ กำหนดให้เขตการศึกษาจัดทำหลักสูตรบางส่วนให้
เหมาะสมกับท้องถิ่น ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานตามที่ สุมิตร คุณานุภร ได้กล่าวไว้
เป็นลำดับขั้นตั้งแต่ระดับชาติไปจนถึงระดับท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

๑. ศูนย์พัฒนาหลักสูตร จัดทำหลักสูตรและแผนการสอนแกนกลาง

๒. เขตศึกษานำหลักสูตรและแผนการสอนมาปรับและขยาย ดังนี้

๒.๑. ปรับและขยายแผนการสอนแกนกลาง

๒.๒. ประมวลข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของเขต

^๑ชิน บุญญานุกาฬ, "วิธีการนำหลักสูตรไปใช้ในท้องถิ่น," รายงานการสัมมนา
นิเทศการศึกษาและพัฒนาคูสตร แผนกวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย (อัครสาเนา), หน้า ๑๘๖ - ๑๘๗.

๓. จัดทำแบบเรียน คู่มือครู และเตรียมวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน
๔. กำหนดแผนการทดลองใช้ ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดเวลาโรงเรียนที่จะทดลอง การอบรมครูที่จะทดลองใช้แผนการสอน เตรียมการรวบรวมข้อมูลและการประเมินผล
๕. ดำเนินการทดลอง ติดตามผล รวบรวมข้อมูลและประเมินผลการทดลอง
๖. ประกาศใช้แผนการสอนของท้องถิ่น^๑

บรรลือ พงษ์ตะวัน เห็นว่า หลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรท้องถิ่นควรมีความสัมพันธ์กัน ตั้งแต่การนำหลักสูตรแกนกลางมาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น จนถึงการนำไปปฏิบัติ ซึ่งมีลำดับขั้น ดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางโดยการพิจารณาจุดประสงค์ หลักการและเนื้อหา
๒. ศึกษาแผนการสอนแกนกลาง
๓. ศึกษาสื่อการเรียนแกนกลาง
๔. การจัดทำแผนการสอนท้องถิ่น โดยปรับปรุงแนวการสอนแกนกลาง โดยอาศัยข้อมูลท้องถิ่นเป็นหลัก ในขั้นนี้ควรสร้างบทเรียนและแผนการสอนของท้องถิ่นให้เหมาะสม
๕. ปฏิบัติการสอน ครูผู้สอนทำการสอนตามแผนการสอนของท้องถิ่น^๒

^๑ สุมิตร คุณานุกร, "การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น," ใน หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, สุมิตร คุณานุกร, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สารมวลชน, ๒๕๒๐), หน้า ๒๓๐.

^๒ บรรลือ พงษ์ตะวัน, หลักสูตรเชิงพินิจกับภาคปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอราวัณการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๑๕๔ - ๑๕๕.

· อาคม จันทสุนทร เสนอแนะว่า การนำหลักสูตรไปใช้นั้น ควรจัดทำดังนี้
 ควรจะปรับเพิ่มและลดให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ส่วนที่นำไปปรับส่วนใหญ่
 ก็คือ แผนการสอน ซึ่งอาจมีต้องการเปลี่ยนแปลง ลด เพิ่ม ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
 ส่วนคู่มือครู เอกสารประกอบการเรียนของนักเรียนและเอกสารเกี่ยวกับการ
 ประเมินผลนั้น จะใช้ของส่วนกลางทั้งหมด และเพิ่มเติมของท้องถิ่นเข้าไปอีกตามความ
 เหมาะสม^๑

สังค อุทรานันท์ ได้เสนอแนะกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่
 สำหรับใช้ในโรงเรียนชุมชน ในระดับเขตดังนี้

๑. แต่งตั้งกรรมการร่างหลักสูตรระดับภาคหรือจังหวัด
๒. ศึกษาพื้นฐานของชุมชน
๓. ตั้งจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
๔. เลือกรื้อเนื้อหาและสร้างกระบวนการวิชา
๕. ประเมินผล^๒

การพัฒนาหลักสูตรในระดับเขตการศึกษา เป็นการดำเนินงานที่กว้างขวาง
 ครอบคลุมไปหลายจังหวัด เพราะฉะนั้นจังหวัดควรที่จะนำหลักสูตรของเขตการศึกษามา
 ปรับ เพิ่ม ลด คัดแปลงให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งกลวิธีใน

---

^๑ อาคม จันทสุนทร, "เอกสารหลักสูตร," ในหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑
 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, สุมิศร คุณานุภกร, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
 สารมวลชน, ๒๕๒๐), หน้า ๒๓๕.

^๒ สังค อุทรานันท์, "หลักสูตรสำหรับโรงเรียนชุมชน," ครูเชียงใหม่ ๔
 (กรกฎาคม, ๒๕๒๐) : ๑๘.

การพัฒนาหลักสูตรระดับจังหวัดนี้คล้ายคลึงกับระดับเขตการศึกษา ในเรื่องนี้มีการประชุมปฏิบัติการระดับชาติเพื่อจัดทำหลักสูตรสุขศึกษา โภชนาการ เพื่อพัฒนาขอบของหมู่บ้าน จุฬา อำเภอลำพูน จังหวัดสมุทรสงคราม คณะผู้ดำเนินงานประกอบด้วยคณะครู เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาของจังหวัดสมุทรสงครามและนครปฐม นักสุขศึกษาและโภชนาการ แพทย์ อนามัย และนักพัฒนาหลักสูตรโดยมีกลวิธีในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

๑. การสำรวจขอบเขต เพื่อทราบปัญหาและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ตลอดจนความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ

๒. วิเคราะห์หลักสูตรเดิมและกำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรใหม่

๓. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจากปัญหาที่ประมวลได้

๔. กำหนดเนื้อหาค่านิยมและโภชนาการ

๕. กำหนดทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นสื่อการเรียนการสอน

๖. การทดลองใช้^๑

กมล สุขประเสริฐ เห็นว่า การวิจัยปฏิบัติการเป็นกลวิธีที่จะช่วยในการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และสามารถนำผลไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว โดยมีกระบวนการ ดังนี้

เมื่อร่างหลักสูตรขึ้นมา ผู้ร่างหลักสูตรอาจกำหนดให้มีการนำเอาหลักสูตร หนังสือเรียนที่ควบคู่กับหลักสูตรและคู่มือครูไปทดลองใช้ในโรงเรียน จากนั้นก็จำเป็นต้องเก็บข้อมูล ทุกคนในโครงการก็ต้องร่วมกันเก็บข้อมูล ทุกคนรวมกัน ประเมินผล เพื่อจะได้นำข้อบกพร่องทั้งในด้านความมุ่งหมาย เนื้อหาและ กิจกรรมของหลักสูตร โครงการสอนหรือคู่มือครู หนังสือเรียนของนักเรียนให้

^๑กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, "รายงานการประชุมปฏิบัติการระดับชาติเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสุขศึกษา โภชนาการเพื่อพัฒนาขอบ" (อัครสำเนา), หน้า

ยิ่งขึ้น ทดลองแล้วทดลองอีก ทดลองในหลายสถานที่ เพื่อให้ได้ผลเป็นที่เชื่อ
มั่นได้

การพัฒนาหลักสูตรในระดับเขตหรือจังหวัดนี้ อาจสรุปกลวิธีในการดำเนินงาน
ดังนี้ คือ

๑. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
๒. ศึกษารวบรวมข้อมูลในเรื่องสภาพปัญหาและความต้องการของเขตการศึกษา
หรือของจังหวัด

๓. ศึกษาหลักสูตรในเรื่องจุดหมาย หลักการ จุดประสงค์ของแต่ละกลุ่มวิชา
และเนื้อหา เพื่อพิจารณาสก เพิ่ม และขยายหลักสูตรของท้องถิ่น
๔. ศึกษาแผนการสอนเพื่อนำมาจัดให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
๕. ประชุมดำเนินการจัดทำแผนการสอน
๖. ดำเนินการทดลองและติดตามผล
๗. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรของท้องถิ่น
๘. ประกาศใช้หลักสูตร
๙. ดำเนินการอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาสัมพันธ์ เผยแพร่หลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรในระดับกลุ่มโรงเรียนหรือระดับโรงเรียน

การพัฒนาหลักสูตรในระดับนี้ คือการจัดทำโครงการสอนหรือแผนการสอน
โดยการขยายและปรับแผนการสอนของเขตหรือจังหวัดในส่วนที่ควรจัดทำให้ละเอียดยิ่งขึ้น

กมล สุคประเสริฐ, "การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร," ศูนย์ศึกษา ๑๘ (มกราคม -
กันยายน ๒๕๑๕) : ๑๑๒ - ๑๑๓.

การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียนนี้ แดเนียล แทนเนอร์ และลอเรล แทนเนอร์ (Daniel Tanner and Laurel Tanner) เห็นว่า ครูเป็นหัวใจสำคัญในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร^๑

ยอร์จ จี. แทงการ์ด (George G. Tankard) กล่าวว่า ความต้องการของนักเรียนและชุมชนเป็นพื้นฐานในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลักสูตร นอกจากนี้เขายังเห็นว่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ควรประกอบด้วย

๑. การประเมินผลโครงการศึกษา ตั้งแต่จุดมุ่งหมาย เนื้อหา และสัมฤทธิ์ผล
๒. การศึกษาหาความต้องการของนักเรียนและชุมชน
๓. การเปรียบเทียบความต้องการที่ไม่พึงประสงค์กับความต้องการที่พึงประสงค์
๔. คัดเลือกข้อหายที่^๒ต้องการพัฒนา

ในการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน หรือกลุ่มโรงเรียน ควรจัดทำดังนี้

๑. กำหนดเป้าประสงค์และจุดมุ่งหมายของโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน
๒. ประเมินสถานะของนักเรียนในปัจจุบันตามเป้าประสงค์และจุดมุ่งหมายของโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน
๓. กำหนดความต้องการจำเป็น
๔. จัดลำดับความต้องการและคัดเลือกความต้องการที่จะนำไปจัดทำโครงการทางการศึกษา

---

^๑ Daniel Tanner and Laurel Tanner, Curriculum Development Theory into Practice, (New York : McMillan Publishing Co. Inc., 1975), p.297.

^๒ George G. Tankard, Jr., Curriculum Improvement : An Administrator's Guide, (New York : Parker Publishing Company, Inc., 1974), p.17.

๕. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ
๖. การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ
๗. ประเมินผลหลักสูตรตามเป้าประสงค์และจุดมุ่งหมาย
๘. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร^๑

การพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียนนี้ สังกัด อุทรานันท์ เห็นว่า มีกระบวนการ คล้ายกับระดับจังหวัด ดังนี้

๑. จัดตั้งกรรมการร่างหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับโรงเรียน
๒. ศึกษาพื้นฐานของชุมชน
๓. จัดตั้งความมุ่งหมายของหลักสูตร
๔. เลือกลงและสร้างกระบวนการวิชา
๕. จัดสอนตามโครงการ
๖. ประเมินผลหลักสูตร^๒

ในการนำหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ไปใช้ในระดับโรงเรียนนั้น เพื่อให้ เกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมาย กลุ่มโรงเรียนควรจะทำเนิงานดังนี้

๑. จัดตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
๒. ประชุมครูใหญ่วางแผนการใช้หลักสูตร

---

^๑George G. Tankard, Jr., Curriculum Improvement : An Administrator's Guide, (New York : Parker Publishing Company, Inc., 1974), p.141.

^๒สังค อุทรานันท์, "หลักสูตรสำหรับโรงเรียนชุมชน," ครูเชียงใหม่ ๘ (กรกฎาคม, ๒๕๒๐) : ๑๘.

เซย์เลอร์และวิลเลียม เอ็ม.อเล็กซานเดอร์ (J. Galen Saylor and William M. Alexander;) เห็นว่าผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย

นักเรียน ครู บุคลากรจากภายนอกโรงเรียน เช่น ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านประเมินผล นักการศึกษาในชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนและบุคคลอื่น ๆ เช่น นักเขียน ผู้พิมพ์หนังสือ เป็นต้น

ยอร์จ เอ. โบซอง (George A. Beauchamp) กล่าวถึงผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ควรประกอบไปด้วย

๑. บุคลากร ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชา ผู้เชี่ยวชาญทั่วไป และผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคหลักสูตร

๒. บุคลากร ผู้มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ต่าง ๆ นักวิจัยทางหลักสูตรและตัวแทนของครูผู้สอน

๓. บุคลากรทางด้านวิชาชีพ ประกอบด้วยครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ ครูพิเศษ และนักบริหาร

๔. ตัวแทนของประชาชน

๕. นักเรียน^๒

ซี. กลน แฮส (C. Glen Hass) เสนอว่า ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ผู้มีส่วนรวมควรประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชน

^๑ J. Galen Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for School, 3rd.ed. (New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1974), pp.42 - 44.

^๒ George A. Beauchamp, Curriculum Theory 3d.ed. (Wilmette, Illinois : The Kagg Press, 1975), pp.148 - 151.

นักการศึกษา และนักเรียน^๑

ฮาร์ล อาร์. คักลาส (Harl R. Douglass) กล่าวว่า ควรจะให้บุคคล
ต่อไปนี้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร คือ ผู้เขียนแบบเรียน นักวิชาการผู้มีความเชี่ยวชาญ
ชาวยุในเรื่องหลักสูตร บุคคลที่ทำงานในองค์การของรัฐและของท้องถิ่น สถาบันที่มีชื่อเสียง
เป็นที่ยอมรับ นักเรียนและครูผู้สอน^๒

เอ็ดเวิร์ด เอ. ครูก (Edward A. Krug) เห็นว่า ผู้มีส่วนร่วมในการ
พัฒนาหลักสูตร ควรจะประกอบด้วยบุคลากรหลาย ๆ ฝ่าย ดังนี้ กลุ่มผู้นำของรัฐ ผู้
นำของท้องถิ่น ครู หน่วยงานต่าง ๆ และผู้เรียน^๓

ในเรื่องผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรนี้ ได้มีนักการศึกษาไทยหลายท่านแสดง
ความคิดเห็นไว้ดังต่อไปนี้

สุนทร สุนันทชัย เห็นว่า การจัดทำหลักสูตรนั้นไม่สามารถที่จะให้ทุกคนเข้า
มามีส่วนร่วมได้ ฉะนั้นจำเป็นที่จะต้องคัดเลือกบุคคลที่มีความเหมาะสมจริง ๆ ซึ่งควร
ได้แก่บุคคลต่อไปนี้ คือ ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ นักจิตวิทยาการศึกษา นักวิชาการ และ

^๑ C. Glen Hass, "Who Should Plan the Curriculum," Educational Leadership 19 (October, 1961) : 2 - 4, and 39.

^๒ Harl R. Douglass, The High School Curriculum 3d.ed. (New York : Ronald Press, 1964), pp.116 - 132.

^๓ Edward A. Krug, Curriculum Planning (New York : Harper and Brothers, 1975), pp.8 - 17.

ผู้เชี่ยวชาญในทฤษฎีหลักสูตร^๑

เอกวิทย์ ฌ ถกลาง จัดผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรไว้ ๕ ประเภท คือ

- ๑. ผู้ที่มีความสนใจในวิชาต่าง ๆ เช่น ศึกษานิเทศก์สายวิชา
- ๒. ผู้บริหารการศึกษาในระดับสำคัญ
- ๓. ผู้แทนครูผู้สอน
- ๔. ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่
- ๕. นักการศึกษาที่รู้ทางทฤษฎีการศึกษาและจิตวิทยาการศึกษา^๒

สังค อุทรานันท์ กล่าวถึงคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ในโรงเรียนชุมชนในระดับภาคหรือจังหวัด ดังนี้

- ๑. นักการศึกษาจากสถาบันการศึกษาชั้นสูงในภาคหรือจังหวัด
- ๒. ผู้บริหารการศึกษา
- ๓. ศึกษานิเทศก์
- ๔. ครูใหญ่โรงเรียนชุมชน
- ๕. ตัวแทนจากหน่วยงานทางราชการ เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่

การเกษตรและสหกรณ์

- ๖. ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ

^๑สุนทร สุนันท์ชัย, "งานสร้างหลักสูตรในบางประเทศ," มิตรครู ๑๑ (๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๒), หน้า ๑๖ และ ๔๗.

^๒เอกวิทย์ ฌ ถกลาง, "หลักวิชาในการสร้างหลักสูตร," ประมวลบทความเกี่ยวกับการมัธยมศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๓), หน้า ๔๓ - ๔๔.

๗. ตัวแทนของประชาชนในชุมชน
๘. ผู้เชี่ยวชาญทางค่านหลักสูตรในฐานะผู้ประสานงาน

นอกจากนี้ สงัด อุทรานันท์ ยังเห็นว่าในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ ในระดับโรงเรียนนั้น ผู้มีส่วนร่วมควร จะประกอบไปด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

๑. ครูใหญ่โรงเรียนชุมชน
๒. ครูใหญ่จากโรงเรียนอื่น
๓. กำนันและผู้ใหญ่บ้าน
๔. เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ เช่น เจ้าหน้าที่อนามัย เจ้าหน้าที่การ

เกษตร และสหกรณ์

๕. ผู้นำของกลุ่มต่าง ๆ
๖. เจ้าอาวาสหรือผู้นำของศาสนาอื่น
๗. ตัวแทนของประชาชนในชุมชน
๘. ที่ปรึกษาทางค่านหลักสูตร^๑

ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นนั้น สรุปได้ว่าควรประกอบไปด้วยบุคคลดังต่อไปนี้ คือ

๑. นักวิชาการจากศูนย์พัฒนาหลักสูตร เป็นที่ปรึกษา
๒. นักบริหารการศึกษาในระดับเขตการศึกษาและจังหวัด
๓. อาจารย์จากสถาบันการศึกษาชั้นสูงในเขตการศึกษาและจังหวัด
๔. ศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา จังหวัด และเทศบาล

---

^๑สงัด อุทรานันท์, "หลักสูตรสำหรับโรงเรียนชุมชน," ครูเชียงใหม่ ๘ (กรกฎาคม, ๒๕๒๐) : ๑๘ - ๑๙.

๕. เจ้าหน้าที่วิชาการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
๖. ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ
๗. เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการต่าง ๆ
๘. ศักแทนครูผู้สอน
๙. ศักแทนของผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ
๑๐. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร
๑๑. นักเรียน

บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ควรจะให้บุคลากรในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการขยายและปรับหลักสูตรของระดับชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการที่จะให้หลักสูตรบังเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์ของการศึกษา นอกจากนี้การที่ให้บุคลากรหลาย ๆ ฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรจะทำให้เกิดการยอมรับและไม่เกิดความคิดต่อต้านในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรแต่อย่างใด

ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร มีดังต่อไปนี้ คือ

๑. ผู้บริหาร
๒. ศึกษานิเทศก์
๓. นักวิชาการ
๔. ครูใหญ่
๕. ครูผู้สอน
๖. นักเรียน
๗. ประชาชน

บุคลากรทั้ง ๗ ประเภทนี้ต่างก็มีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทั้งสิ้น ซึ่งแต่ละฝ่ายมีบทบาทตามที่นักการศึกษากล่าวถึง ดังนี้

บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการริเริ่มดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร เป็นผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกการปฏิบัติงาน บทบาทของผู้บริหารมีดังนี้

ยอร์จ จี. แทงการ์ด (George G. Tankard) กำหนดบทบาทของผู้บริหารในระบับสำคัญ (Role of the Key Administrator) ไว้ ๕ ชั้น ดังนี้

๑. การประเมินความต้องการและเลือกขอบข่ายสำหรับการพัฒนา
๒. การเลือกกลวิธีดำเนินการ
๓. การบริหารโครงการในระยะการดำเนินงาน
๔. การจัดเตรียมการประเมินผลและการพัฒนาโครงการ
๕. ข้อจำกัดและประสิทธิผลของกระบวนการวินิจฉัยสั่งการ^๑

โรแนลด์ ซี. คอลล (Ronald C. Doll) เห็นว่านักบริหารและศึกษานิเทศก์ควรมีหน้าที่กระตุ้นให้งานก้าวหน้าและเร้าให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ให้การสนับสนุน ตลอดจนจัดหาเงินทุน บุคลากร วัสดุ และอำนวยความสะดวกคณะกรรมการในการพัฒนาหลักสูตร^๒

โรส แอล. นีกส์ และ เอ็น. คีน อีแวนส์ (Ross L. Neagley and N. Dean Evans) กล่าวถึงบทบาทของสำนักงานทางการศึกษาของรัฐ มีดังนี้

---

^๑ George G. Tankard, Curriculum Improvement: An Administrator's Guide, (New York : Parker Publishing Company, Inc., 1974), pp.57 -63.

^๒ Ronald C. Doll, Curriculum Improvement : Decision - Making and Process, 2d.ed. (Boston, Mass : Allyn and Bacon, Inc., 1970), pp.279 - 281.

๑. จัดทำคู่มือหลักสูตร
๒. จัดบริการให้คำปรึกษาและแนะนำ
๓. คัดเลือกวัสดุประกอบการเรียนรู้^๑

ในการขยายและปรับหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ผู้บริหารการศึกษาควรจะเข้าใจจุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตรและสนับสนุนโรงเรียนด้านทรัพยากรทุกอย่าง ธนู แสงศักดิ์ เห็นว่า ในการปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ผู้บริหารควรดำเนินงาน ดังนี้

ตรวจตราดูแลให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างไถ่ผล ควรมีการประชุมสัมมนาวางแผนในการจัดหลักสูตรการทำงานและพื้นฐานอาชีพให้เหมาะสมกับจังหวัด อำเภอ และตำบลที่โรงเรียนตั้งอยู่ หาทางประสานการประกอบอาชีพในตำบลต่าง ๆ กับหลักสูตร ให้เป็นประโยชน์ต่อการฝึกนิสัยการทำงานและการประกอบอาชีพของพลเมืองอย่างแท้จริง^๒

สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทดังนี้

๑. การริเริ่มดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรด้วยการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
๒. การเลือกกลวิธีดำเนินงาน
๓. วางแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

---

^๑ Ross L. Neagley and N. Dean Evans, Handbook for Effective Curriculum Development, (Englewood Cliffs, New Jersey ; Prentice - Hall, 1967), pp.69 - 71.

^๒ ธนู แสงศักดิ์ "กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ," ใน หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, สุมิตร คุณานุภกร, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สารมวลชน, ๒๕๒๐), หน้า ๒๑๘.

บทบาทของศึกษานิเทศก์

ศึกษานิเทศก์เป็นกำลังทางวิชาการของนักบริหารในด้านวิชาการ และเป็นหน้าที่โดยตรงของศึกษานิเทศก์ในการพัฒนาหลักสูตร บทบาทที่สำคัญมีดังนี้

แดเนียล แพนเนอร์ และ ลอเรล แพนเนอร์ (Daniel Tanner and Laurel Tanner) เห็นว่า ศึกษานิเทศก์ควรมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

๑. จัดหลักสูตรให้เกิดความสมดุลย์
๒. กำหนดเป้าประสงค์ทางการศึกษา
๓. จัดเตรียมการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
๔. กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ ศึกษานิเทศก์ควรมีหน้าที่ ดังนี้

๑. เป็นผู้นำในการวินิจฉัยการพัฒนาหลักสูตรแต่ละระดับ
๒. การจัดรูปแบบของหลักสูตร
๓. การวิจัยและการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร
๔. การทดลองและติดตามผล
๕. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร^๑

ในการพัฒนาหลักสูตร ประถมศึกษา ๒๕๒๑ ศึกษานิเทศก์มีบทบาทดังนี้

๑. เป็นที่ปรึกษาของโรงเรียน
๒. ทำงานร่วมกับครูด้านการเรียนการสอน

---

^๑ Daniel Tanner and Laurel Tanner, Curriculum Development Theory into Practice, (New York : McMillan Publishing Co. Inc., 1975), pp.632 - 65.

๓. การเขียนเขียนและตั้ง เกตการสอนของครู
๔. การติดตามผลการใช้หลักสูตร
๕. การประเมินผลการใช้หลักสูตร^๑

สมัย รุ่งสุข เสนอแนะหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ เขตและจังหวัด ดังนี้

๑. เป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
๒. จัดเตรียมการประชุมอบรมครูในการพัฒนาหลักสูตร
๓. จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน
๔. จัดงบประมาณในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
๕. เป็นวิทยากรในการอบรมครูและผู้บริหาร^๒

บทบาทของศึกษานิเทศก์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น อาจสรุปได้ ดังนี้

๑. เป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร
๒. คัดเลือกคณะกรรมการดำเนินงาน
๓. วางแนวทางการปฏิบัติงานและกำหนดหลักการ
๔. จัดเตรียมงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก
๕. เป็นวิทยากรในการอบรมครูและผู้บริหารการศึกษา

---

^๑กรมสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์, คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๘), หน้า ๑๖ - ๑๘.

^๒สมัย รุ่งสุข, รายงานการสัมมนาพิเศษการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร แผนก
วิชาการจัดการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อัครสำเนา), หน้า ๑๘๑ -
๑๘๓.

๖. นิเทศการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่
๗. ติดตามผลและประเมินผลการใช้หลักสูตรใหม่

บทบาทของนักวิชาการ

นักวิชาการคืออาจารย์ในสถาบันชั้นสูง เช่น มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู เป็นต้น นอกจากนี้ควรจะรวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ ด้วย นักวิชาการมีบทบาทสำคัญดังนี้

นักวิชาการจะเป็นผู้ช่วยให้ครูพัฒนากระบวนการเรียนการสอนไปสู่ทิศทางที่กำหนดในหลักสูตร ช่วยให้ครูสนใจในความรู้ มีความคิดที่จะสานต่อจากที่นักวิชาการแนะนำนิเทศ และสาธิตให้ครูดู ช่วยสนับสนุนให้ครูช่วยเหลือตนเอง ช่วยทำให้ครูรวมกำลังปัญญา กำลังใจ กำลังกาย ทำงานในโรงเรียนและหรือกลุ่มโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น^๑

อาจารย์ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในฐานะที่มีบทบาทด้านการให้คำปรึกษาหารือแก่คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร ควรจะมีหน้าที่ดังนี้

ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บริหารและครู โดยเฉพาะคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร ในการสร้างเครื่องมือเพื่อศึกษาและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา ช่วยปรับปรุงจุดมุ่งหมายในระดับห้องเรียน สุกท้ายช่วยผู้บริหารในการกำหนดวิธีดีทางที่จะเข้าสู่หลักสูตร^๒

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, คู่มือการอบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตร ประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑, (กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัล เอ็กซ์เพรสศึกษาการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๓๐๗.

^๒ B. Othaniel Smith, William O. Stanley and J. Harlan Shores. Fundamentals of Curriculum Development (New York : World Book Company, 1950), p.668.

โรส แอล. นีกลีย์ และ เอ็น. ดีน อีแวนส์ (Ross L. Neagley and N. Dean Evans) เห็นว่าอาจารย์ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ควรจะมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

๑. การจัดการสอนแก่ผู้เรียน
๒. ให้การอบรมครูประจำการ
๓. การสำรวจและประเมินผลการใช้หลักสูตร
๔. การวิจัยและสร้างทฤษฎีทางการศึกษา
๕. การให้บริการในการปรึกษาหารือ^๑

ฮาโรลด์ รุก (Harold Rugg) และคณะ เสนอแนะว่าอาจารย์ในวิทยาลัย ควรมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

๑. การประชุมพิเศษและการช่วยเหลือครูในระยะเริ่มแรกของการทำงาน
๒. การฝึกอบรมแบบต่อเนื่องแก่ครูประจำการ
๓. การจัดหลักสูตรแบบเข้มข้นในระยะสั้น
๔. ช่วยเหลือศึกษานิเทศก์ และเป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร
๕. ให้คำแนะนำในการคัดเลือกครูที่มีความสามารถเป็นกรรมการในการสร้าง

หลักสูตร

๖. สมาชิกการสอนและสังเกตการสอนในโรงเรียนฝึกสอนและโรงเรียนทดลอง^๒

---

^๑ Ross L. Neagley and N. Dean Evans, Handbook for Effective Curriculum Development, (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, 1967), pp.58 - 62.

^๒ Harold Rugg and Others, Curriculum Making Past and Present (New York : Arno Press and The New York Times, 1969), p.198.

บทบาทของนักวิชาการในการพัฒนาหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

๑. การจัดหลักสูตรระยะสั้นให้ครูได้มาศึกษา
๒. การให้การอบรมแก่ครูประจำการ
๓. เป็นกรรมการที่ปรึกษาในการพัฒนาหลักสูตร
๔. เป็นกรรมการพัฒนาหลักสูตร
๕. ทำวิจัยในเรื่องหลักสูตรและการสอน
๖. ทดลองการสอนและเผยแพร่ทฤษฎีทางการศึกษา

บทบาทของครูใหญ่ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในการนำหลักสูตรไปใช้ ครูใหญ่เป็นผู้บริหารที่สำคัญที่สุด หลักสูตรจะบังเกิดสัมฤทธิ์ผลถ้าครูใหญ่มีความเข้าใจหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร ตลอดจนการดูแลให้ครูสอนโดยวิธีการที่ถูกต้อง บทบาทของครูใหญ่นี้ โรนัลด์ ซี. คอลล์ (Ronald C. Doll) เห็นว่าควรมีดังนี้ คือ

๑. เป็นผู้นำทางวิชาชีพ
๒. นิเทศการเรียนการสอน
๓. กระตุ้นให้ครูจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
๔. จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสม
๕. ประชุมนิเทศครูใหม่
๖. ช่วยให้ครูเข้าใจจุดประสงค์ของการพัฒนา

---

^๑ Ronald C. Doll, Curriculum Improvement : Decision - Making and Process, 2d.ed. (Boston, Mass : Allyn and Bacon, Inc., 1970), pp.283 - 284.

การสร้างหลักสูตรอาชีพที่มีความสำคัญต่อนักเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง ตามที่ ลาร์รี่ เจ. เคนเนค และ คณะ (Larry J. Kenneke and Others) กล่าวว่าครูใหญ่เป็นบุคคลสำคัญในการจัดการศึกษาด้านอาชีพและควรมีบทบาท ดังนี้

๑. จัดโครงการเรียน
๒. วิจัยและพัฒนาหลักสูตร
๓. ประสานงานกับแผนกวิชาต่าง ๆ
๔. ประสานงานกับคณะกรรมการที่ปรึกษาทางค่านวิชาชีพ
๕. ช่วยเหลือคณะกรรมการประเมินผลงานของแผนกวิชาและประเมินผลโครงการทางการศึกษา

๖. ช่วยเหลือครูในการตัดสินใจ

บทบาทของครูใหญ่ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีนักการศึกษาของไทยหลายท่านกล่าวไว้ดังนี้ คือ

- เฟื่องฟูง เครือตราฐ เห็นว่าครูใหญ่ควรจะมีบทบาท ดังนี้
๑. เป็นคณะกรรมการหลักสูตรของโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน
  ๒. ประสานกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตรของกลุ่มโรงเรียนเพื่อให้หลักสูตรมีความต่อเนื่องกัน
  ๓. จัดประชุมครูแต่ละหมวดวิชาเพื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร
  ๔. ส่งเสริมการค้นคว้า การทดลองวิจัยเพื่อปรับปรุงการสอนและการเรียนของเด็ก

---

^๑Larry J. Kenneke, Dennis C. Nystrom and Ronald W. Stadt, Planning and Organizing Career Curricular, (New York : Howard W. Sams and Co., Inc., 1973), p.367.

๕. จัดประชุมครูเสมอ ๆ
๖. การส่งเสริมความมั่งคั่งของครูประจำการ
๗. นิเทศการสอน^๑

ในการนำหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ไปใช้ในโรงเรียน ครูใหญ่ควรจะสนใจศึกษาหาความรู้ในเรื่องหลักสูตร หาโอกาสเข้ารับการอบรม และประชุมปรึกษาหารือกับครูเสมอ ๆ บทบาทของครูใหญ่ในด้านการพัฒนาหลักสูตรควรมีดังนี้ คือ

๑. การเยี่ยมห้องเรียนและการสังเกตการสอนของครูเป็นครั้งคราว
๒. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองและพยายามดึงเอาผู้ปกครองนักเรียนให้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาหลักสูตร

๓. ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น^๒

สรุปได้ว่า บทบาทของครูใหญ่ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรมี ดังนี้

๑. เป็นกรรมการพัฒนาหลักสูตรของกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน
๒. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
๓. จัดประชุมปรึกษาหารือกับครูในเรื่องหลักสูตรเสมอ ๆ
๔. กระตุ้นให้ครูจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

---

^๑ เพื่อองผู้ เครือตราฐ แนวคิดในการสร้างหลักสูตรและการปรับปรุงการ
สอนการเรียนในชั้นประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : เกื้อกูลการพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๗๗.

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, คู่มือการอบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑, (กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส ศึกษาการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๑๗๔.

๕. ส่งเสริมการค้นคว้า การทดลองวิจัยในเรื่องการเรียนการสอน
๖. จัดระบบการนิเทศในกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน

บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในการนำหลักสูตรไปใช้ ครูผู้สอนมีความสำคัญที่สุด ครูเปรียบเสมือนหนึ่งหัวใจของการสร้างหลักสูตร เพราะครูเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ในท้องถิ่น ฉะนั้นการให้ครูมีส่วนร่วมในการขยายและปรับหลักสูตร จะทำให้ครูเกิดความรู้สึกพอใจ และยอมรับในหลักสูตรซึ่ง เจ. กาเลน เซย์เลอร์ และ วิลเลียม เอ็ม. อเล็กซานเดอร์

(J. Galen Saylor and William M. Alexander) บทบาทของครู ควรมีดังนี้

ครูควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน จัดทำคู่มือหลักสูตร จัดโครงการทางการศึกษาของโรงเรียน และนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับนักเรียน^๑

โรนัลด์ ซี. คอลล (Ronald C. Doll) กล่าวว่า ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ครูควร "ทำงานและวางแผนร่วมกับนักเรียน ทำการศึกษาเป็นรายบุคคลและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางการศึกษาร่วมกับครูอื่น ๆ"^๒

ราล์ฟ ทับลิว. ไทเลอร์ (Ralp W. Tyler) เสนอแนะว่า บทบาทของ

^๑ J. Galen Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for School, 3rd.ed. (New York : Holt Rinehart and Winston, Inc., 1974), p.61.

^๒ Ronald C. Doll, Curriculum Improvement: Decision - Making and Process. 2d.ed. (Boston, Mass. Allyn and Bacon, Inc., 1970), p.61.

ครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรประกอบด้วย "การมีส่วนร่วมในแผนกวิชาของโรงเรียน ส่วนในโรงเรียนเล็ก ๆ ครูควรทำงานในรูปของคณะกรรมการ ในการศึกษาผู้เรียน สํารวจสภาพภายนอกโรงเรียน และทดสอบรายงานของผู้เชี่ยวชาญในเรื่อง "หาวิชา"^๑

บอร์จ จี. แทงการ์ด (George G. Tankard) เห็นว่า ในการพัฒนาหลักสูตรครูควรมีบทบาท ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
๒. การกำหนดระดับขั้นการวางแผนพัฒนาหลักสูตร
๓. การกำหนดความต้องการที่จะพัฒนา
๔. การดำเนินงานตามโครงการ
๕. การกำหนดระดับของการยอมรับในการพัฒนาหลักสูตร^๒

ในการพัฒนาหลักสูตรของไทย บรรลือ พุกกะวัน กล่าวว่ามีให้ครูไปทำหลักสูตรกันเอง แต่ครูควรมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังต่อไปนี้

๑. ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ให้สัมภาษณ์ หรือวิจัยงานอื่นเกี่ยวกับหลักสูตรที่ใช้อยู่

---

^๑ Ralph W. Tyler, Basic Principles of Curriculum and Instruction (Chicago : The University of Chicago Press, 1950), pp.126 - 127.

^๒ George G. Tankard, Curriculum Improvement : An Administrator's Guide, (New York : Parker Publishing Company, Inc., 1974), pp.83 - 91.

๒. ทดลองและใช้หลักสูตรอย่างจริงจัง พร้อมกับศึกษาจุดอ่อนและจุดที่เกินของหลักสูตรโดยสม่ำเสมอ

๓. พยายามศึกษาและใช้วัสดุหลักสูตรให้เต็มที่

๔. จัดประชุมวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อศึกษาจุดประสงค์การใช้แผนการสอน และศึกษาหลักสูตร^๑

เฟื่องฟูง เครือตราฐ เสนอว่า ครูควรมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

๑. เป็นผู้แทนในคณะกรรมการหลักสูตรของกลุ่มโรงเรียน

๒. ร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน ในการสำรวจความต้องการจำเป็นและปัญหาของชุมชนเพื่อนำมาสร้างหลักสูตร

๓. ประเมินผลหลักสูตรของโรงเรียน

๔. ทำการศึกษาเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจในพัฒนาการของเด็ก และการศึกษาที่จะทำหลักสูตรให้เหมาะสม

๕. ค้นคว้าและทดลองวิธีสอนใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการสอนและวิจัยในกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน

๖. จัดทำเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตร

๗. เข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับการสร้างและปรับปรุงหลักสูตร^๒

^๑ บันลือ พฤษะวัน, หลักสูตรเชิงพินิจกับภาคปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอราวัณการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๑๓๘.

^๒ เฟื่องฟูง เครือตราฐ, แนวคิดในการสร้างหลักสูตรและการปรับปรุงการสอนการเรียนในชั้นประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : เกื้อกูลการพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า

บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีดังนี้

๑. มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรในระดับจังหวัดและโรงเรียน
๒. นำหลักสูตรไปใช้ให้ถูกต้องตามหลักการและจุดหมาย โดยบันทึกจุดอ่อนและจุดเด่นของหลักสูตรไว้
๓. ประชุมปรึกษาหารือร่วมกับคณะครู และผู้เฒ่าผู้แก่การศึกษาโดยสม่ำเสมอ
๔. ทำการวิจัยในเรื่องการเรียนการสอน
๕. จัดการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
๖. ศึกษาหาความรู้และเข้ารับการอบรมในเรื่องหลักสูตรอยู่เสมอ

บทบาทของนักเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การที่นักเรียนได้รับผลโดยตรงจากหลักสูตร ฉะนั้นจึงควรที่จะให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรตามวิถีภาวะของเขา ซึ่ง เจ. กาเลน แซย์เลอร์ และ วิลเลียม เอ็ม. อเล็กซานเดอร์ (J. Galen Saylor and William M. Alexander) กล่าวว่า ควรให้โอกาสนักเรียนแสดงความคิดเห็นและให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการในการเรียน^๑

ฝ่ายโรแนลด์ ซี. คอลลี (Ronald C. Doll) เห็นว่านักเรียนมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร โดย การตอบแบบสอบถาม การแสดงความคิดเห็นในเนื้อหาวิชา

---

^๑ J. Galen Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for School. 3rd.ed. (New York : Holt Rinehart and Winston, Inc., 1974), p.59.

ที่เรียน การให้สัมภาษณ์ และการมีส่วนร่วมศึกษาหลักสูตร"^๑

ซี. เกลน แฮส (C. Glen Hass) เสนอแนะว่านักเรียนควรวางแผนร่วมกับครูในเรื่อง จะเรียนเรื่องอะไร ทำไมจึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้เช่นนี้ จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายใดอย่างไร ควรทำตามความต้องการของนักเรียน ณ จุดใด เมื่อไร และใครควรรับผิดชอบงานใด^๒

ยอร์จ จี แทงการ์ด (George G. Tankard) กล่าวถึงบทบาทของนักเรียนด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. บทบาทในการให้ข้อมูลต่าง ๆ
๒. บทบาทในการให้คำแนะนำ
๓. บทบาทในการมีส่วนร่วมพิจารณาเรื่องที่เรียน
๔. บทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร^๓

---

^๑ Ronald C. Doll, Curriculum Improvement : Decision - Making and Process, 2d.ed. (Boston, Mass. Allyn and Bacon, Inc., 1970), pp.86 - 87.

^๒ C. Glen Hass, "Who Should Plan the Curriculum," Educational Leadership 19 (October, 1961) : 4.

George G. Tankard, Jr., Curriculum Improvement : An Administrator's Guide. (New York : Parker Publishing Company, Inc., 1974), pp.122 - 130.

เฟื่องฟูง์ เครือตราฐ นักการศึกษาของไทย เห็นว่า นักเรียนควรมีส่วน
ร่วมในการสร้างหลักสูตร ดังนี้

ร่วมศึกษาชุมชนเพื่อค้นหาความต้องการจำเป็น ร่วมในการประเมินผลการ
สอนการเรียน การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและความสนใจของตนเอง การช่วย
ผลิตวัสดุอุปกรณ์การสอน การกำหนดประสบการณ์การเรียน การร่วมจัดกิจกรรมการ
เรียน^๑

บทบาทของนักเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

๑. การให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม การให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการ
เรียนการสอน ตลอดจนให้ความคิดเห็นในเนื้อหาวิชาที่เรียน
๒. การร่วมมือในการศึกษาชุมชน
๓. การวางแผนการเรียนร่วมกับครู
๔. การให้ความร่วมมือในการประเมินการเรียน

บทบาทของประชาชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ประชาชนก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลจากการจัดการศึกษาโดยการส่งบุตรหลานไป
โรงเรียน ฉะนั้นประชาชนก็ควรจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วยและเพื่อให้เกิดการ
ยอมรับในโครงการทางการศึกษา ตลอดจนเป็นการระดมสมองเพื่อนำมาช่วยในการแก้
ปัญหาต่าง ๆ ของการพัฒนาหลักสูตร

^๑เฟื่องฟูง์ เครือตราฐ แนวคิดในการสร้างหลักสูตรและการปรับปรุงการสอน
การเรียนในชั้นประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : เกื้อกูลการพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๗๘.

ฟลอเรนซ์ บี สเตรทเมเยอร์ และคณะ (Florence B. Stratemeyer and Others) เห็นว่าควรนำประชาชนเข้ามาช่วยพัฒนาหลักสูตรโดย "ช่วยกำหนดนโยบายทางการศึกษา เป็นที่ปรึกษาในข้อหาข้อที่ตนมีความเชี่ยวชาญ ช่วยจัดเตรียมวัสดุที่ครูและนักเรียนจะใช้ และมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาหลักสูตร"^๑

ส่วน เจ. กาลเลน เซย์เลอร์ และวิลเลียม เอ็ม. อเล็กซานเดอร์ (J. Galen Saylor and William M. Alexander) กล่าวว่า "ประชาชนควรมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดจุดหมายของโรงเรียน การจัดประเภทของหลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร"^๒

โรนัลด์ ซี. คอลล (Ronald C. Doll) เสนอแนะว่าบทบาทของประชาชนควรมีดังนี้

๑. มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย
๒. มีส่วนร่วมในการวินิจฉัยในโรงเรียนแต่ละแห่ง
๓. ช่วยเหลือในเรื่องทั่ว ๆ ไป^๓

^๑ Florence B. Stratemeyer and Others, Developing A Curriculum For Modern Living 2d.ed. (New York : Teacher College, Columbia University, 1957), p.679.

^๒ J. Galen Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for School, 3rd.ed. (New York : Holt Rinehart and Winston. Inc., 1974), p.69.

^๓ Ronald C. Doll, Curriculum Improvement : Decision - Making and Process. 2d.ed. (Boston, Mass. Allyn and Bacon, Inc., 1970), pp.279 - 281.

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของประชาชน เพื่อองฟูง เกรือตราฐ
นักการศึกษาของไทย กล่าวถึงบทบาทไว้ ดังนี้

- ๑. การให้ความรู้เรื่องเล็ก
- ๒. การกำหนดนโยบายของโรงเรียน
- ๓. การสำรวจความคิดเห็นในเรื่องการจัดการศึกษาของโรงเรียน และเรื่อง
ที่ชุมชนเห็นว่ามีความสำคัญ
- ๔. การประเมินผลการศึกษาของโรงเรียน
- ๕. เป็นวิทยากรพิเศษ^๑

สรุปได้ว่าประชาชนควรมีบทบาท ดังนี้

- ๑. เป็นที่ปรึกษาคณะที่ตนมีความเชี่ยวชาญ
- ๒. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร ตั้งแต่กำหนดจุดมุ่งหมายไปจนถึงการ
ประเมินผลหลักสูตร
- ๓. เป็นคณะกรรมการในการสำรวจความคิดเห็น
- ๔. เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน
- ๕. การให้ความสนับสนุนช่วยเหลือกันต่าง ๆ แก่โรงเรียน

---

^๑ เพื่อองฟูง เกรือตราฐ, แนวคิดในการสร้างหลักสูตรและการปรับปรุงการ
สอนการเรียนในชั้นประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : เกื้อกูลการพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า

การนำหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ไปใช้ในจังหวัดเชียงใหม่

การนำหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ไปใช้ในจังหวัดเชียงใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ควรจะจัดทำดังนี้

๑. จุดหมายของหลักสูตร

เขตการศึกษา หรือ ผู้มีส่วนในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนไปจนถึงโรงเรียน มีส่วนในการเสนอข้อมูลและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการปรับปรุงจุดหมายของหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีส่วนในการจัดลำดับจุดหมายตามสภาพปัญหาและความต้องการในระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับโรงเรียน

๒. เนื้อหาของหลักสูตร

เขตการศึกษา เป็นผู้จัดทำรายชื่องานเลือก แผนการสอน จุดสสาร ประกอบการเรียนในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้น ป.๕ - ป.๖ ตามที่เห็นว่าเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

๓. เอกสารประกอบหลักสูตร

เขตการศึกษา จังหวัด ตลอดจนวิทยาลัยครู จัดทำคู่มือครูสำหรับโรงเรียนในท้องถิ่นของตน ดังนี้

- ๓.๑. คู่มือการฝึกความพร้อมทางภาษา ในกรณีที่ท้องถิ่นนั้นมีภาษาถิ่นที่แตกต่างจากภาษากลาง
- ๓.๒. คู่มือการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา ขนบประเพณี และระเบียบแบบแผนของท้องถิ่น
- ๓.๓. คู่มือการใช้แหล่งวิชาและทรัพยากรต่าง ๆ ในท้องถิ่น
- ๓.๔. คู่มือการใช้หนังสือ เอกสาร หรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ท้องถิ่นจัดทำขึ้น

เขตการศึกษา จังหวัด วิทยาลัยครู อาจารย์ร่วมกันปรับปรุงแผนการสอนที่กรมวิชาการยกวางเพื่อให้เนื้อหา สื่อการเรียนและกิจกรรมเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา

และความต้องการของตน

นอกจากนี้ท้องถิ่นตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงระดับโรงเรียน ควรจัดทำแผนการ
สอนย่อยหรือกำหนดการสอนเป็นรายสัปดาห์ รายวันหรือรายคาบ เพื่อให้ความสะดวก
แก่ครูในการนำไปสอน โดยไม่ต้องเสียเวลาจัดทำแผนการสอนเอง

๔. สื่อการเรียน

ในคานสื่อการเรียนนั้นท้องถิ่นแต่ละระดับควรจะทำดังต่อไปนี้

๔.๑. เขตการศึกษา จังหวัด หรือวิทยาลัยครู อาจแกงหนังสือเรียนตาม
ที่กรมวิชาการมอบหมายให้ หรือหนังสือเรียนที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

๔.๒. ท้องถิ่นตั้งแต่ระดับเขตการศึกษาไปจนถึงระดับโรงเรียนอาจจัดทำ
หนังสือแบบฝึกหัดวิชาหรือกลุ่มวิชาต่าง ๆ เสนอกระทรวงศึกษาธิการเพื่ออนุมัติใช้ใน
โรงเรียนของตนได้

๔.๓. ท้องถิ่นตั้งแต่ระดับเขตการศึกษาจนถึงระดับโรงเรียนอาจแกง
หนังสืออ่านประกอบหรืออ่านเพิ่มเติม โดยให้มีความสอดคล้องและความสัมพันธ์กับหลักสูตร
แม่บท แล้วนำเสนอกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขออนุมัติใช้ในโรงเรียน

๔.๔. ท้องถิ่นทุกระดับอาจแกงหนังสือส่งเสริมการอ่านหรือหนังสืออ้างอิง
เพื่อใช้ในโรงเรียนได้

๔.๕. ท้องถิ่นทุกระดับ อาจจัดหาหรือจัดทำวัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ
สำหรับโรงเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ได้มีผู้ทำไว้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประถมศึกษา มีดังต่อไปนี้

สงัด อุทรานันท์ ทำการวิจัยเรื่อง "การสร้างหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่
โรงเรียนชุมชนของภาคเหนือ" ได้ผลสรุปดังนี้คือ

๑. จุดมุ่งหมายของการศึกษาผู้ใหญ่ของโรงเรียนชุมชนในภาคเหนือ มีดังต่อไปนี้ คือ

๑. เพื่อช่วยเหลือประชาชนในการปรับปรุงแก้ไขเศรษฐกิจของท้องถิ่น
๒. เพื่อให้ประชาชนมีนิสัยและทักษะที่ดีในการรักษาสุขภาพอนามัย
๓. เพื่อแนะนำช่วยเหลือประชาชนในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
และ/หรือ ให้ประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาด
๔. เพื่อแนะนำประชาชนให้รู้จักเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ
๕. เพื่อพัฒนาชีวิตครอบครัวในชุมชน
๖. เพื่อฝึกฝนค่านิยมแก่ประชาชน และ/หรือ เพื่อฝึกฝนให้ประชาชน
เป็นพลเมืองดี
๗. เพื่อฝึกฝนให้ประชาชนมีทักษะในการประกอบอาชีพ
๘. เพื่อให้ประชาชนอ่านออกและเขียนได้
๙. เพื่อช่วยเหลือประชาชนในการแก้ปัญหาของชุมชน
๑๐. เพื่อเป็นการศึกษาต่อเนื่อง

๒. รายวิชาที่ควรจัดในโรงเรียนชุมชนของภาคเหนือ

๑. ภาษา
  - ๑) อ่านไทย
  - ๒) เขียนไทย
  - ๓) ความเข้าใจภาษาอังกฤษ
  - ๔) การใช้ภาษาอังกฤษ

๒. คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
  - ๑) คณิตศาสตร์พื้นฐาน
  - ๒) วิทยาศาสตร์พื้นฐาน
๓. สังคมศึกษา
  - ๑) ภูมิศาสตร์
  - ๒) ประวัติศาสตร์
  - ๓) วัฒนธรรมไทย
  - ๔) ความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมือง
  - ๕) กฎหมายพื้นฐาน
๔. ศิลปะ
  - ๑) ดนตรีท้องถิ่น
๕. พลศึกษา
  - ๑) ฟุตบอล
  - ๒) ตะกร้อ
๖. สุขภาพอนามัย
  - ๑) การรักษาสุขภาพ
  - ๒) การเลี้ยงดูเด็ก
  - ๓) การสุขาภิบาล
๗. การปรับปรุงครอบครัว
  - ๑) การวางแผนครอบครัว
  - ๒) การจัดและตกแต่งบ้าน
  - ๓) การปรุงอาหาร
  - ๔) การถนอมอาหาร
  - ๕) การบริโภค

๘. การปรับปรุงชุมชน
  - ๑) การสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
  - ๒) การสหกรณ์
  - ๓) การตลาด
๙. การเพาะปลูก
  - ๑) การปรับปรุงการทำนา
  - ๒) การทำสวน
  - ๓) การปลูกพืชตามฤดูกาล
  - ๔) ปุ๋ย
  - ๕) การป้องกันศัตรูพืช
๑๐. การเลี้ยงสัตว์
  - ๑) การเลี้ยงเบ็ด - ไก่
  - ๒) การเลี้ยงหมู
  - ๓) การเลี้ยงปลา
๑๑. การอุตสาหกรรม
  - ๑) การทอผ้า
  - ๒) การหัตถกรรม
  - ๓) การปั้น
๑๒. อาชีพอื่น ๆ
  - ๑) ช่างไม้
  - ๒) การทำเครื่องเรือน
  - ๓) การปั้นอิฐ

๔) การเย็บและปะทุนเสื้อผ้า

จากการวิจัยเรื่องนี้ทำให้เห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่นนั้นมีทางที่จะเป็นไปได้ ถ้าให้ประชาชน คณะครู และผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

เกียรติ ขวัญการ สสำรวจ "ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ในเขตการศึกษา ๔ เกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา" ใด้ผลโดยสรุป ดังนี้

๑. ด้านความมุ่งหมายของการศึกษา

ศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ต้องการให้เน้นความสำคัญของครอบครัว การเข้าใจสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเอง การนำความรู้ไปปรับปรุงการดำรงชีวิต การสร้างความยุติธรรมในสังคม การจัดการเอาโรคเอาเปรียบในสังคม การปรับปรุงท้องถิ่นและการปรับปรุงอาชีพ แสดงว่าศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ต้องการให้เน้นหนักความรู้ ความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตใโลกตัวเด็กภายในท้องถิ่น

๒. ในด้านเนื้อหาวิชา

ศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ให้ความสำคัญแก่เรื่องโลกตัวเด็กมากกว่าเรื่องห่างไกลตัวเด็กเช่นเดียวกัน เช่น ต้องการให้เน้นบทบาทของตนต่อครอบครัวและชุมชน ชาวและเหตุการณ์ปัจจุบัน วิธีศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง การทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมของตนและการรู้จักแก้ไขในปัญหาอาชีพ

๓. ในด้านการจัดการเรียนการสอน

ศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ส่งเสริมการเรียนการสอนแบบใช้เหตุผล แบบควบคุมพฤติกรรม และแบบค้นพบด้วยตนเองตามลำดับ

Sa - Ngad Utaranand, " A Study to Plan Adult Education Programs in the Community Schools of Northern Thailand " Dissertation Northern Illinois University, 1976 (Mimeographed), pp.200 - 203.

๔. ในค่านการวัดผล

ศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ยังให้ความสำคัญแก่การสอบอยู่มาก แต่ต้องการให้เน้นการวัดความก้าวหน้าของแต่ละบุคคลโดยไม่ต้องเปรียบเทียบกับผู้อื่น และผู้ที่ควรวัดผลคือครูผู้สอนและเด็ก

๕. ในค่านการสอนวิชาชีพ

ศึกษานิเทศก์และครูใหญ่สนับสนุนให้มีการสอนวิชาชีพในชั้นประถมศึกษาด้วย^๑

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก ร่วมกับกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทำการวิจัยหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น สรุปผลได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัยหลักสูตรชั้น ป.๔

ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูชั้น ป.๔ เกี่ยวกับหลักสูตรทั่วไป ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

๑. เกี่ยวกับความมุ่งหมายของหลักสูตร นักบริหารและครูเป็นจำนวนมากมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ความมุ่งหมายทั่วไปที่ระบุไว้ในหลักสูตร ประถมศึกษาตอนต้น ไม่สู้จะชัดเจนนัก อ่านแล้วไม่ค่อยเข้าใจแจ่มแจ้ง แต่ทั้ง ๒ กลุ่มเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความมุ่งหมายทั่วไปและความมุ่งหมายเฉพาะวิชามีความสัมพันธ์สอดคล้องกันดี

๒. เกี่ยวกับวิชาเรียนและเนื้อหาของแต่ละวิชา นักบริหารการศึกษาและครูส่วนมากเห็นว่า หลักสูตรกำหนดวิชาต่าง ๆ ไว้สำหรับเด็กเหมาะสมดีแล้ว แต่ส่วนมากไม่ค่อยเห็นด้วยในวิชาศิลปะศึกษา

^๑เกียรติ ช่วยการ "ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ในเขตการศึกษา ๔ เกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตร ประถมศึกษา" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๘, หน้า ๑๑๘ - ๑๒๐.

๓. เกี่ยวกับประมวลการสอน นักบริหารและครูเห็นว่าประมวลการสอนที่แต่ละภาคจัดทำขึ้นเอง ยังมีข้อบกพร่องที่สำคัญที่ควรปรับปรุงแก้ไขโดยรีบด่วน นักบริหารและครูส่วนมากเห็นว่าประมวลการสอนที่ใช้อยู่ในัจจุบันไม่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเห็นว่ารายละเอียดในประมวลการสอนเขียนไว้ไม่ชัดเจนนัก

สรุปผลการวิจัยหลักสูตร ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

๑. ความมุ่งหมายของหลักสูตร เขียนไว้ไม่ชัดเจน อ่านแล้วไม่เข้าใจแจ่มแจ้ง
คือนัก

๒. เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เนื้อหาแต่ละวิชาไม่สู้จะสอดคล้องกับความมุ่งหมายที่วางไว้คือนัก และยังมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในชั้นต่อ ๆ ไปไม่มากเท่าที่ควร

๓. ประมวลการสอน มีความชัดเจนดีพอควร เนื้อหาวิชาที่บรรจุไว้มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในหลักสูตรเป็นอันดี ประมวลการสอนช่วยเตรียมการสอนของครู แต่ประมวลการสอนที่ใช้อยู่ไม่ค่อยเหมาะสมกับท้องถิ่นคือนัก

---

๑ สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก, กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, "การวิจัยหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น" (กรุงเทพฯ : กุรุสภา, ๒๕๐๘), หน้า ๒๒ - ๒๓ และ หน้า ๔๐ - ๔๒.